

№ 7 (216) 12 лютага 2001 г.

Наша Ніва

Заснаваная ў 1906. Адноўленая ў 1991. Выходзіць у панядзелкі

ПЕРШАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

ТЭМА НУМАРУ

У БРАМЕ ТЫСЯЧА ГОДЪДЗЯ

Няду́на адзін наш апазыцыйны дзялч сказаў: калі мы не пераможкам на прэзыдэнцкіх выбараў — гэта будзе канец, съмерць усяму — Беларусі, мове, дэмакраты... Словам, час спыніцца, і ўсё страціцца сэнс. А мне міжволні прыгадалася галоўная рыса савецкае намэнклятуры. Кожны начальнік гэтага кшталту глядзеў на сябе і на съвет толькі сέньняшнімі вачыма і мысліў, у найлепшым выпадку, у рамках сваёй службовай кар'еры. Адчування гісторычнае перспектывы не было. Вось жа апошнім часам такая бесперспективычнасць стала прыкметаю ня толькі вялікіх і малых начальнікаў, але і тых, хто зь імі змагаецца. Адсюль панылы настрой і зусім няма таго фантастычнага адчування супольнасці, жыцця на «адной ноце», якое было ў нас у часы развалу імперыі. Незадарма З.Пазнякік кажа пра страту элітам нацыянальнае ідэі. Гэта — тая самая «адна нота». А я думаю, што пачынаеца яна менавіта з вычування гісторычнае перспектывы. Прычым зусім неабвязковы з дакладнасцю ведаць даты жыцця Давыда Гарадзенскага або тэму Андрусаўскага замірэння. Як той казаў, я ведаю, што наша гісторыя багатала і сладкая і гэтага мне цалкам дастатковая, каб ганарыща сваім народам і сваім краем. Хіба ж можна з такім пачуцьцём сумрэчна казаць, што параза на прэзыдэнцкіх выбараў — гэта канец усяго і ўсяму?

Сέньняшняя тэма — галоўная падзея беларускай гісторыі мінулага тысячагодзьдзя. Прычым мы съве-

дама ня будзем казаць пра войны і падстаны. Безумоўна, яны паўпльвалі на наша сέньняшнія жыццё. Але мы будзем казаць пра то, што фармавала нас і наш край, што мацавала, а не разбурала. Такім чынам, мы ў Браме тысячагодзьдзя.

Мае аптыніні гісторыку і культуролягі дазволілі скласыц наступны рэестар найважнейшых падзеяў і зъявіў беларуское гісторыі, якая акурат укладаецца ў рамкі тысячагодзьдзя.

Хранялітчна першае тут — хрысьціянства. Сёньняшніх беларусаў не назавецці моцна рэлігійнымі людзьмі, тым больш аб'яднанымі вакол адной царквы. Дыя паганская традыцыя ў нас яшчэ жыве ў народнай культуре. Тым ня менш, і найлепшая архітэктура краіны, і дзейнасць Эўфрасініі Полацкай, Лазара Богшы, дойліда Яна, і наступная асьветніцкая праца езуітаў, і шмат чаго іншага, аб'яднанага тэрмінам хрысьціянства, адбілася на ўсім нашым жыцці. Як бы мы ні быті разъяднаныя канфесійна, але ў цалым неастречна, што беларусы — хрысьціянскі народ.

Далей — палітычная гісторыя. Стварэнне Вялікага Княства Літоўскага, дзяржавы, у якой нашы продкі жылі, якую баранілі ў войнах і якую будавалі на працігу 500 гадоў.

Наступная — Кніга Скарыны. Менавіта з ёй Беларусь перажыла сусветную рэвалюцыю культуры, навукі і асьветы.

Працяг на старонцы 10.

БНФ НЯ ВЕЧНЫ

«Нам няма чаго чакаць ад прэзыдэнцкіх выбараў», — заявіў на гэтым тыдні Зянон Пазнякік на Радыё «Балтыскія Хвалі»

Прайшло паўтара году з часу, як Вячорка зъяніў З.Пазнякіка на чале БНФ, а абсалютна большасць беларусаў пра гэта ўсё яшчэ не здагадваецца. Вобраз БНФ не памяняўся, арганізацыя па-ранейшаму асцяноўца з высокім чалом Зянона. Дарма што Вячорка выказала сымпаты большасць незалежных газетаў. Замаліл ціпераў іхнай сілі, каб магчы зъяніць грамадзкі стэрэотып. Ройтынг Пазнякіка застаецца вышэйшы за Вячорку, а ройтынг КХП-БНФ і БНФ «Адраджэнне» сувімерна невялікі.

Марны застаюцца і спадзяваныі рамантыкаў на збліжэнні і рэінтэграцыю дзіўных частак некалі адзінага цэлага. З аскепкаў на зъяўлешчі келіха. Во як Рух: адно ягонае крыло ціпера за Кучмую, другое — за імпімант, адно называеца Народны Рух Украіны, другое — Украінскі Народны Рух. І абодва маюць рэйтынг папулярнасці, які большы за 3%.

Дык мо памылко было памкнень-

не абнавіць кіраўніцтва Фронту ў 1999 г.? Не. За паўтара году яскрава выявілася, наколькі розныя дызвіні. Заходнікі, ліберальны, партнэрскі Вячоркаў БНФ шчасціліві ўратаваў рэпутацыю белмоўнае апазыцыі. Дзялкуючы гэту гаспадарчы і блюрократычныя эліты, а таксама ўсё замежжа з такім спадзяванынем прыгледаюцца ціпера да кандыдатуры Сямёна Домаша.

Што засталося нязменнае за паўтара году, дык гэта паспаліты стэрэатып усюдыснага і ўсёмагутнага бэзэнфаўца, які пранік скроў, ўсё можа і ўсім запраўляе. «Яму шкодзіць, яму не даюць!» — гэта бароніць сваёго куміра Лукашэнку бабы з аўсоськамі ды мужыкі з «Крыжачкам».

Нават калі б абодва крылы БНФ самараўспусціліся, а ўсё бэнэфісты краіны рушылі на Марс будаваць там незалежную Беларусь, БТ наўрад ці паведаміла б пра гэта народу. БНФ нагавалі патрабны Лукашэнку. Но каму-каму, а Фронту ён ніколі не прайграе. У сканструяванай ім палітычнай прасторы БНФ — гэта галоўны ігрок, проста-такі бясцэнны супернік, без якога трывалае ўтрымы.

Працяг на старонцы 3.

Дзень сьвятога Валянціна

Ліст пра кахранье

Набліжаеца Дзень сьвятога Валянціна, і з гэтай нагоды я хачу напісаць вам ліст пра кахранье. Не зусім звыклы, аднак. Магчыма, ён троху на вашае тэматыкі — але ж у нас пакуль няма сапраўдных беларускіх жаночых часопісаў. А для мяне акурат гэты момант вельмі істотны: хадзелася б пагаварыць зь людзьмі, якія будуть разумець мяне найбольш.

Чамусыць так здараўлася, што хлопцы, да якіх я ў маладосці мела нейкія пачуцьці, заўсёды жаніліся не са мною. І наадварот — тყыя, якія праноўвалі ўзяць зь імі шлюб, не

цікавілі мяне ані. І вось аднойчы, дарэшты змучаная чарговай сваёй безнадзейнай прыгодаю, я стала ў касыцёле на калені перад абразам і папрасіла: Божа, пашлі мне добра га чалавека, съядомага беларуса, які быў бы клапатлівым бацькам нашым будучым дзеяцівам! Не хачу я больш гэтага вар'яцтва, называнага кахраньнем...

Малюся. А ў галаве блізьнерская думка: Бог, вядома ж, усёмагутны, але цікава, як ён будзе выкручвацца? Гэта цяпер беларускіх асяродкаў — у параўнанні з майм часам — мора, а

шаснаццаць год таму? Нас была жменечка, і кожны кожнага ведаў, як аблупленага. Ну, перажаніліся многія паміж сабою, а што было рабіць тым, каму пары не хапіла? Выйсьці замуж за мэнтальнаю расейца і выхўваць яго на беларуса? Некаторым і гэта ўдалося. Што ж да мяне, дык мне адразу рабілася млюсна, калі са мною знаёмліся пры дапамозе фразы: «Девушка, а почему вы разговариваете по-белорусски?». Ня вабіла мяне роля настаўніцы пачатковых клясau, выбачайце.

...Аднак высыветлілася, што Бог усёмагутны сапраўды. (Ня памятаю, хотіла сказаў: бойцеся сваіх жаданьняў

Працяг на старонцы 5.

Навіны за тыдзень

АРЫШТАВАНЫЯ ЧЫГІР І БЫКАЎ

Учора ў Менску на аўтамабільным рынке ў Ждановічах міліцыя арыштавала Аляксандра Чыгора, малодшага сына Міхаіла Чыгіра. Аляксандра вінаваціць у гандлі скрадзенымі аўтадэталямі — ён меў у Ждановічах свой бізнес. Учора арыштаваныя таксама Васіль Быкаў, пляменнік пісьменніка, і Сяргей Каляды. Супраць старэйшага сына Чыгіра — Аляксея — таксама збуджалася крымінальная справа, але беспаспяхова. Цяпер Аляксей Чыгір жыве ў Нямеччыне, дзе папрасіў палітычнага прытулку. Міхаіл Чыгір звязвае гэты арышт з сваім жаданьнем балітавацца ў прэзыдэнты.

АНТЫІНТЕГРАЦЫЙНАЕ СТАНОВІШЧА

На паседжанні Прэзыдыму Рады БНР, якое адбылося ў Нью-Ёрку 3 лютага, была выказана занепакоенасць тым, «што некаторыя кандыдаты ў прэзыдэнты Беларусі, якія называюцца сябе дэмакратычнымі, спадзяюцца на падтрымку з боку Москвы, у той час калі Крэмль пасъядлоўна праводзіць палітыку ліквідаціі беларускай дзяржжаўнасці».

Сабры Прэзыдыму вырашылі, што выказвацца адносна пасабных кандыдатаў Радзе БНР яшчэ не пара. Але яны хацелі перасыцерагчы апазыцыю супраць усіяжкіх гульняў з Москвой.

«У цяперашнім кантэксце "інтэграцыі" вельмі важна, каб антыінтеґрацыйнае становішча апазыцыі было ўсім яснае. Уся прэзыдэнцкая кампанія мусіла бы стацца форумам апазыцыі супраць саюзу з Расеяй», — уважае Старшыня Рады БНР Івонка Сурвілла.

Б.Т.

«ВАЛЯНЦІНКІ» — НА РЫНКУ

У Слоніме 11 лютага моладзь з аўтадэталянія «Ветразь» правяла акцыю, прысьвяченую Дню сьвятога Валянціна. На гарадзкім рынку раздаваліся съяточныя налепкі і жуйкі з надпісам «Love is...», а таксама «валянцінкі» — віншавальныя карткі з адресам «Ветразь». У акцыі ўдзельнічалі 25 чалавек.

Сяргей Крацоў, Слонім

Лукашэнка праводзіў Дубка

Аляксандар Дубко, старшыня Гарадзенскага аблыванкаму, памёр увечары 4 лютага. Спачатку перадалі, што ў 22.25, пасля — у 22.32, але канчаткова спыніліся на сярэднім часе: 22 гадзіны 30 хвілінаў. Стрэлкі гадзінніка ў ягоным кабінэце былі спынены мемавіта на гэтых лічбах. Як і гарадзкі гадзіннік на званцы Фарнага касьцёлу.

У вобласці абвесыцілі трохдзённую жалобу. Сыцягі з чорнай стужкай былі разьвешаныя на розных, нават неабавязковых установах — на маастацкай школе, напрыклад. На гар-і аблыванкамах на даху сыцягі спусцілі ніжэй, чым звычайні. Канцэрт маскоўскай сцяпачкі Валерыі, якая распачынала свае беларускія гастролі з Горадні, перанеслы 5 на 11 лютага. У кавярні ў старасвецкім стылі «Кранон» атрымалі тэлефанаграму — не ўключачь тры дні радыё.

У першы дзень БТ паведаміла, што съмерць «ускалыхнула ўсіх супрацоўнікаў аблыванкаму». Нябожчыка ў тэлевізары пачалі называць «чалавекам-волатам», «вялікім чалавекам». Абласныя тэленавіны раптам перайшлі цалкам на расейскую мову. За ўвесь жалобны час не прагучала ніводнага беларускага слова. Гэта акаличнасць папросту кідалася у вочы. Можна падумаць, што беларуская мова не надаецца для падобных выпадкаў альбо што нябожчык быў небеларусам.

Гарадзенскага кіраўніка пахавалі няхрышчаным

У архіўных тэлекадрах Дубко — побач з Алексіем, Філарэтам. Адзначаецца, што ён дапамагаў у рэстаўрацыі Жыровіцкай манастырскай сэмінарскай забудовы. Настацелька жаночага манастыра хваліць нябожчыка за спрыяльне праваслаўю. І раптам высыяўляеца, што Дубко ня быў хрышчаны, а таму яго ня будуць адпіваць у царкве. Паўстаете адразу пытанье: чаму царкоўнікай цікавіў толькі матэрыяльна-практычны бок дачыненняў з Дубком? Здавалася, натуральна было б прапанаваць чалавеку, які прыхільна ставіўся да царквы, пахрысьціца. Пагатоў што незадоўга да съмерці, у свой апошні дзень нараджэння, ён признаўся, што хацеў бы пахрысьціца.

Абласное радыё ва ўсе жалобныя дні зрабіла беспрэцэдэнтную акцыю — жывы этэр, прысьвячаны нябожчыку. Гарадзянкі тэлефонавали, прапануючы называць яго імем вуліцу і пасадзіцу на ёй дубкі — «з ягонай сілай, сутучна ягонаму прозвішчу». Адна жанчына прачытала верш пра «дуб тысячялетні», сказаўшы, што памяць аб Дубку будзе жыць у народзе, як памяць пра Машэрава. Пропаноўвалася называць яго імем таксама школу, Гарадзенскі аграрны ўніверсітэт, калаг «Прагрэс», якім нябожчык доўгі час кіраваў. Яго пачалі называць «вялікім сынам беларускага народу».

Напачатку ўпэўнена паведамлялася, што на пахаваньне прыедзе Сам. Потым з'явіліся ноткі дапушчальнасці: магчыма, што прыедзе... Напэўна, у адміністрацыі крыху звагаліся, пачалі ўзважваць, як будзе выгадней для іміджу бацькі беларускага народу. Першым разам ён выступіў на пахаваны застрэленага Мікалуцкага ў Магілёве: гняўліва ссунутыя бровы, жорсткі голас, пагрозы... Зараз можна было б змянчыць уласны вобраз, і Лукашэнка вытрашыў зьвяздзіць у Горадню.

Па тэлебачанні, тым болей, што раз паказваліся кадры: Лукашэнка і Дубко побач. Праўда, Рыгоравіч амаль заўжды са змрочным тварам. Ня выключана, што ён зайдзросціў

калісці нябожчыку. Адзін — учарашні старшыня калгасу-мільянера, другі — дырэктар жабрацкага саўгасу. Розніца істотная. Праўда, электарату ўрэшце спадабаўся «бясербраник». Дубко на прэзыдэнцкіх выбарах 1994 г. набраў толькі 6% галасаў. Прадстаўляючы Аграрную партію, ён выглядаў тады на «чырвонага дырэктора».

Калі Лукашэнка браў Дубка ў сваю вэртыкаль, ён сваім жэстам як бы намякаў: ты са мною дужаўся, але я дужэйшы. Я табе, маўляў, прабачаю, але памятай маю ласку. І Дубко памятаў, заўжды ведаў сваё месца, прытымліваўся прапанаваць яму правілаў гульні. Неаднойчы публічна, пры ўзгадцы аб прэзыдэнцкай кампаніі, каяўся: на варта мне было спрабаваць. Палітык у нас, дзякую богу, ёсьць адзін і сапраўдны, а мы, астатнія, — выкананы, гаспадарнікі. Супяречна гэтай ягонай пазыцыі ў жалобны дні зредку гучала ацэнка нябожчыка як «мудрага палітыка»...

Апынуўся ў крэсле старшыні аблыванкаму А.Дубко ў пэўнай ступені выпадкова. Ён трывала сядзеў у сваім «Прагрэсе», macheni ўжо 56 гадоў. Хаця кароткі час пры канцы СССР паспэў пабыць старшынём аблсовету. Але сам адмовіўся ад пасады, якая была чыста «вясельна-маршалкоўскай».

Лукашэнка прыехаў, каб скінуць Домаша, а пасадзіў Дубка

13 сінегня 1994 г. Лукашэнка прыехаў у Горадню, каб скінуць старшыню аблыванкаму Сямёна Домаша. Памочнік Рыгоравіча Пасаху падрыхтаваў пансіянеру, якія прыйшлі сустракаць «маладога прэзыдэнта» з крыкамі: Сямёнова, Сямёнова! Менавіта былі першыя сакратар акаму Сямёнаў мусіў замяніць Домаша. Але дэпутатам аблсовету, рукамі якіх мела ажыццяўіцца замена, прапанавалі яшчэ і трэцюю кандыдатуру — нэўтральную. А менавіта было названа прозвішча Дубка. Аднак ён адмовіўся ўдзельнічаць у выбарах — добраахвотна альбо па ўзгадненні з прэзыдэнцкім бокам. Дэпутатам, аднак, не хацелі Сямёнова і двойчы

самых высокіх трывбунаў. Тэлевізар не лаяўся б прэзыдэнцкім голасам і не мяціць усякай лухты, не распальваў бы нянявісці. І беларусы б наяведалі, што такое «мазаічная псыхапатыя».

Здавалася б, выпадковая супаденасць. Абодва ўсходнікі з паходжаніні, абодва бязбцаўкавічы Але розыніца была.

Бацьку Дубка расстралялі ў 1938-м

Бацьку Дубка (Дубко нарадзіўся ў 1938-м), у тым жа годзе расстралялі. Дубко з 17 год стаў заходнікам, прыехаўшы вучыцца ў Гарадзенскі сельгасністкітут. Сапраўды, гэта быў жыцьцёвіца мудры чалавек, ня злы да людзей, а прыхільнік памяркоўны, інтэлігентны. Але ў прэзыдэнцкую кампанію тра было стацца неінтэлігентным, злосным, лімантаваць у тэлевізары, выкрываць спрачаца, «наяжджаць», абяцаць малочныя рэкі і — абавязково перасаджаць ўсіх ворагаў. Атрымліваецца, што Дубко ня меў шанцы.

Кажуць, што літаральна на апошнія плянёрцы нябожчык папрасіў прарабачыца яму тых, каму можа сказаў калі разкае слова... Кажуць, як адчуваў. У нядзелю быў у працоўным кабінэце, а ўвечары памёр. Праўда, у суботу не працаваў, быў за горадам. У чацвер знаходзіўся ў сталіцы, «выбіваў» для вобласці мільён доляраў. Што яго магло непадвойці? Паказыў! Па ўсіх вобласцях павінна была вярнуцца ў ўзорна-савецкі 1990 год! Не зважаючы на змену эканамічных рэаліяў, якія жужуць ўжо праз палітычныя. Рэжыму патрэбны былі лічбы «росту і росквіту». Лепшай вобласцю мусіла паказваць у гэтым прыклад. А вобласць ці гэтай кіраваў пэнсіянэр, хвояні.

На многіх прадпрыемствах вобласці не было ні сыварыні, ні грозды на заробкі, а склады былі заваленыя непрададзенай прадукцыяй. Вымушана нямала прадпрыемстваў з 25 сінегня да 9 студзеня не працавалі. На адной з апошніх плянёрках старшыня аблыванкаму з гэтай наяды ўчыніў праборку: вакацыі сабе калядныя зрабілі! Зыніць запасы гатовых тавараў, павялічыць адначасова дадатковыя аўтаматы працукты! Хто ія выканае, пазбудзеца пасады! Вось такая размова адбылася. Адзін з чыноўнікаў плянёркі старшыня аблыванкаму з гэтай наяды ўчыніў праборку: вакацыі сабе калядныя зрабілі! Зыніць запасы гатовых тавараў, павялічыць адначасова дадатковыя аўтаматы працукты! Хто ія выканае, пазбудзеца пасады! Вось такая размова адбылася. Адзін з чыноўнікаў плянёркі старшыня аблыванкаму з гэтай наяды ўчыніў праборку: вакацыі сабе калядныя зрабілі! Зыніць запасы гатовых тавараў, павялічыць адначасова дадатковыя аўтаматы працукты! Хто ія выканае, пазбудзеца пасады!

Хаця пасады! Весь час з'яўляўся падобным чынам, можна да пасыціць, што вялікія таксама не заніклі, як пры Лукашэнку, а ўмацаваліся і пашыраліся. Эрафармаваўшы сельскую гаспадарку, Дубко мусіў бы правесці таксама пераўтварэнны ў прымесловасці. Беларусь развівалася б больш-менш дэмакратычна, паступова ўваходзіла б у Еўропу, атрымлівала істотныя крэдыты. Зьявіліся б нароцце сапраўдныя беларускія грошы. Вядома, каб новыя прэзыдэнт здолеў стварыць нармальну каманду і не ператварыць ў марыянэтку закулісных сіл. У любым разе, краіна развівалася б у кебічоўскім рэчышчы і дыхаць было б лягчэй. Нацыянальныя школы масава не зачыняліся, б, усё беларуское не аплёўвалася б з

Што было б, калі бы 1994 годзе выбары выйграў Дубко, а не Лукашэнка? Абодва ўсходнікі з паходжаніні, абодва бязбцаўкавічы...

вісель партрэт Рыгоравіча зь непрыхільнім выразам твару.

Для пахавання Дубка быў прысланы жаўнеры прэзыдэнцай роты, спэцаркестар. Некалькі гадзіні ў не сканалася чарга ў аблыванкам, дзе была выстаўленая труна з нябожчыкам. Сотні вянкоў, гурба кветак. Але ўсе чакаюць. Чакаюць аднаго чалавека, самага галоўнага ўдзельніка. Праз яго нават значна пазней пачынаеца жалобны мітинг. Робіцца відавочным жаданне ўладаў зрабіць мерапрыемства максімальная шырокая грамадзкім, палітычным — з увагі на вялікі ўдзел кіраўніцтва дзяржавы і культурнайнасці выступу Лукашэнкі.

Побач з вянком ад Лукашэнкі ляжаў яшчэ большы — самы вялікі — выразна бел-чырвона-белы вянок

Дыванамі засланыя прыступкі калі статуі Леніна. БРДМ — баявая разьведмашына з гарматным ліфэтом, на якім труна, накрытая Лукашэнкавым сцягам. Вялікі чырвона-зялёны вянок ад Лукашэнкі, нечакана побач яшчэ большы — самы бадай вялікі — выразна бел-чырвона-белы вянок. Ня ведаю, ад каго ён быў. Старшыня абласной пахавальнай камісіі Ў.Саўчанка зачытвае тэкст сцэнару: тут сабраліся кіраўнікі, прадстаўнікі... і «тысячы благародных гродзенцаў». У сцэнары, між тым, было напісаны «благародных». Адчуўшы, напэўна, ненатуральнасць гэтага слова, прамоўца замяніў яго на менш ненатуральны. Наступны пасля Лукашэнкі прамоўца пачынае: паважаны Аляксандру Рыгоравічу, дарагая — і называе імя ўдавы. Дык вось дзеля каго ёсё гэта рабілася?! Яшчэ адзін прамоўца неабачліва называе найлепшым тут — на пляцы — нябожчыка. Рыгоравіч пры гэтых словах пачынае прыкладаць насоўку да вачай. «Сыходзіш прыгожа, годна, па-мужчынску», — ці пахваліў, ці пазайздрысці юбільны госьць.

Калі на могілках адбывалася пахаванне, у цэнтры гораду раптам зарадзілі сирэны. Монцы гуд працягваюцься некалькіх хвілінаў, выклікаючы неўразуменне гараджанаму...

Выканаць абавязкі старшыні аблыванкаму прызначаныя ягоны намеснік У.Саўчанка. Ён жа ўзначальваў і камісію, створаную для пахавання А.Дубка. Калі летам 1999 г. Саўчанку знянацку прыслалі з Магілёва, дык усе казалі: каб замяніць Дубка. Але атрымалася — каб пахаваць.

Сяргей Максімовіч

АБ'ЕКТЫЎНА ПРА РЭАЛЬНАЕ
R
РАДЫЁ РАЦЫЯ
НА КАРОТКІХ ХВАЛЯХ
6035 кГц (49 м) 08:00-10:00
6180 кГц (49 м) 13:00-15:00
6050 кГц (49 м) 21:00-23:00
НА СЯРЭДНІХ ХВАЛЯХ
612 кГц (490 м) 07:00-11:00
WWW.RACYJA.PL
220102, Менск, а/с 144

БЕЛАРУСКАЯ СЛУЖБА РАДЫЁ СВАБОДА

ЧАС	KHz	ХВАЛІ	ЧАС	KHz	ХВАЛІ
18:00 - 19:30	7190, 9615 15460	41 31 19	22:00-23:30	6010, 6170 9845 5995 7295 9750	49 31 49 41 31
			06:00 - 07:00		

Бясконцкая кніга

У Вільні выйшла кніга Міхася Раманюка "Беларускі народныя крыжы". Міхась Раманюк не пачаць плёну сваёй працы. Пра бацьку і ягоную кнігу распавядае ягоны сын Дзяніс Раманюк, які завяршаў бацьку працу.

...Матэрыял для кнігі зьбіраўся каля 25 год. Першы здымак датуецца 1971 г., а ў апошнюю экспедыцыю бацька зъездзіў у жніўні 96-га, літаральна за дваццаць дзён да таго, як яго забрала хуткая дапамога. Незадоўта да съмерці бацька запрасіў да сябе Дубаўца з Харэускім — тое каб добра ведаў іх, праста адчуваў, што яны могуць рэальная дапамагчы. Але мы толькі пасыля яго съмерці сабраліся тут, у майстэрні. Тады і распачалася ўся гэтая справа з выданнем. Да яе спрычыніліся таксама Беларускі дабрачынны фонд у Вялікай Брытаніі і асабіст айцец Аляксандар Надсан. Практычна трэх з паловай гады грайшло, пакуль кніга пабачыла свет. Спачатку яна мелася быць фармату А4, аўтам 112 старонак і зъмяшчаць каля 100 здымкаў. Мы здолелі павялічыць удвай і фармат, і аўтам 303 фатаздымкі і каля дзесяці графічных маўлюнкаў.

— Чаму дасьледчык беларускай народнай вопраткі Міхась Раманюк раптам зацікавіўся такай спэцифічнай тэмай?

— Бацька больш вядомы сваімі працамі па адзеяні. Але апошнія гдз дзесяць, пасыля перабудовы, асабліва пасыля Чарнобылю, яно пачало імгненна зыніцаць. Папросту паўмірала пакаленьне людзей, якія маглі самі праесці, ткаць, якія ведалі, што намітка — гэта намітка, хустка — гэта хустка, ручнік — гэта ручнік. А іх дзесяці праесці было купіць якую адзежыну ў краме. Мадэрнізацыя разам з сучаснымі тканінамі накрыла вёску, і бацька вымушчаны быў пераключыцца на іншую тэматыку. Тым больш, што паралельна ён дасьледаваў усю культуру беларускага народа, то бок і куфры, і народны жывапіс, і мастацтва, і разьбу па дрэве, і кераміку...

Аднак гэтая тэмамі вывучаўся іншымі інстытутамі ды музэямі — карысталіся большым попытам дзесяці сваёй прыгажосці, турыстычнасці, так бы мовіць. А бацька заслуга ў тым, што ён дасьледаваў нераспрацаваныя іншымі. Памятаю, ён пачынаў з асобных фрагмэнтаў, асобных здымкаў, а пасыля гэтая пепараасло ў цэлае выданне. Апошнія разъздзелы сваёй кнігі бацька рыхтаваў, ужо калі быў хворы і не ўстаўваў з ложка. За ім занатоўала маці. Можна сказаць, што апошнія съяздомыя хвіліны жыцця ён

прысьвяціў гэтай кнізе.

Чаму менавіта крыжы? Цяжка сказаць. Відаць, у працэсе іншых экспедыцый яўбацька звязніць увагу на ўнікальнасць пахавальнага абраду, на надмагільлі, абракальныя крыжы, пабаччы, што гэта асобная звязка, вельмі разнастайная і цікавая. Усыядоміў, што крыж у беларускай культуры ёсьць ня проста сымбалем хрысціянства, надмагільным знакам, але чымосьці большым. А калі ён гэтая адчую, дык пачаў матанакравана шукаць нейкія ўнікальныя месцы, дасьледаваць надмагільлі, абракальныя крыжы. Часам і мянє браў у экспедыцыі...

— Як уогуле гэта адбывалася?

— У першую экспедыцыю бацька зъездзіў на адмыслова набытым дзесятага магілдзе, аднак той уесь час пасваўся, і давялося яго адрачыць. Экспедыцыі не былі хаатычнымі. Бацька папярэдне вызначаў маршрут, мэту пошукаў, набываў стужкі, браў з сабою вялізную фататорбу, штатывы, палавыя дзённікі, купляў квіткі на цягнік ці аўтобус і з дзвівумі-трыма перасадкамі дабіраўся ў патрэбнае месца. А там ужо як атрымлівалася — людзі падказвалі, прайдзі. Зі вёсکі ў вёску пераходзі на пехату, пад'яджаў паштукамі, аўтобусамі.

Начаваў не ў гатэлях, як гэта рабілі музэйчыкі, а ў людзей. Бацька імкнуўся выкарыстаць цёмныя вечаровыя гадзіны, калі немагчыма было ні фатаграфаваць, ні дасьледаваць, каб пасядзець з якой старой бабулікай, запісаць штосьці ад яе, атрымаць максымум інфармацый. Экспедыцыя магла заняць 2-3 дні, найбольш тыдзень — гэта калі нехта з сябру згаджаўся паваць бацьку на машыне па вёскам. Пасыля яшчэ тыдні з два бацька займаўся прайяўкай стужак, апрацоўкай інфармацый, друкаваў кантролькі, рабіў архіў, усё падпісваў, датаваў. І гэта ў свой вольны час, у свае выходныя, з свае гроши. Днём ён мог працьцяць з дзясятак лекцый у некалькіх установах — ад Беларускай Акадэміі Мастацтваў да якой-небудзь школы ці тэхнікуму, а ўвечары, пасыля 19-й, яшчэ сядзяў у майстэрні і працаў із пракладкай.

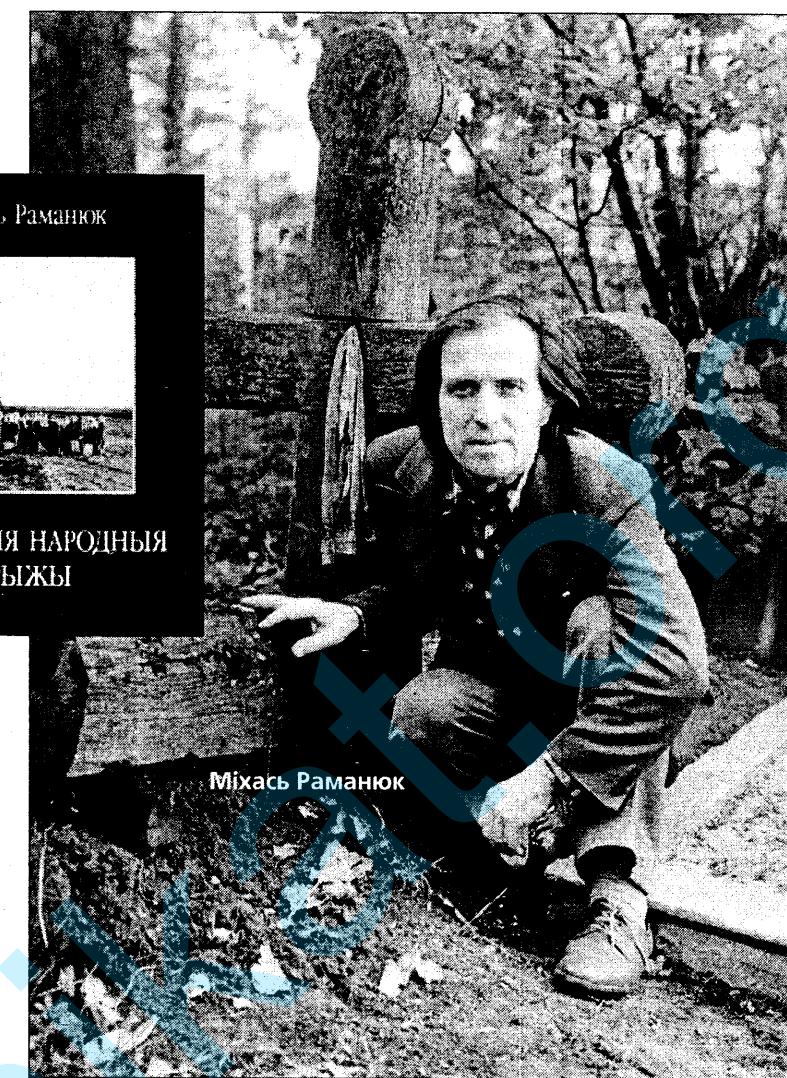
— А чаму ж нашыя акадэмічныя этнографы ў шапку спалі?

— Як мне дніамі вельмі хороша сказаў Міхал Баразна, прарэктар Беларускай Акадэміі Мастацтваў, наша наука — бройлерная. Пакуль гэты шпрыц з пэнцылінам у пісклянія пампуюць, яно расце. Як толькі вымлююць — гбее. Ня дасыць дзяржава грошай, вось і па навуцы будзе. Но акрамя матэрыяльнай зацікаўленасці траба мець надзвычайны дасьледніцкі запал і быць папросту захопленым сваёй тэмай. Таму спрашаў Міхася Раманюка працягваеца, як бачым, нават пасыля ягоны съмерці. Кніга вось выйшла. Шкада, што бацька яе не пабачыў...

— А як афіцыйная наука ставілася да пошукаў Міхася Раманюка?

— Культура пахаваньня, надмагільле

На Макаўе жанчыны чэрпаюць з крэніцы воду. Вёска Рудня Барталамеевская, Чачэрскі раён, экспедыцыя 1991 году.

Міхась Раманюк

БЕЛАРУСКІЯ НАРОДНЫЯ
КРЫЖЫ

Міхась Раманюк

— Ці сутыкаліся Вы падчас працы над "Беларускімі народнымі крыжамі" з нечым такім, на што бацька не звязніць належнай увагі?

— Натуральная. Таму, зь іншага боку, добра, што выданне расцягнулася на трэх з паловай гады — удалося дадаць нейкія матэрыялы, якіх не было. Напрыклад, назыбралася матрыцы на яшчэ адзін падраздзел пад Мядзельскім раёнem, дзе людзі прыдарожныя крыжы, якія ставяцца ў сярэдзіне вёсکі, называюцца вясковымі. Главу "Пахаваныя пратэстантаў" таксама ўжо я дадаў, пабачыўшы, што яны прынцыпова адрозніваюцца. Або "Крыжы на месцы дарожных здарэнняў" — мноўгі казаў мне, што гэта кіч, што гэта запазычанае, што гэта падраздзелу нельга рабіць, але гэтым летам недалёка ад Лынтупаў я настраліў на трохмэтровы каваны крыж-прыгажун 1854 г. Тутэйшыя жыхары распавялі, што бацька з сынам ехалі канём і забіліся на гэтым месцы. Пахавалі іх на могілках, а тут проста паставілі крыж-памятку. І гэта быў самы пераканальны доказ для ўсіх маіх апанэнтаў. Гэтую кнігу можна было б рабіць бласконца,

Прыдарожны абракальны крыж з фартушкамі.
Вёска Яскавічы, Салігорскі раён, экспедыцыя 1996 году.

На Макаўе жанчыны чэрпаюць з крэніцы воду. Вёска Рудня Барталамеевская, Чачэрскі раён, экспедыцыя 1991 году.

Надмагільле няхрышчанага дзіцяці — метка (галінка). Вёска Хатынічы, Ганцавіцкі раён, экспедыцыя 1989 году.

Наша Ніва [7] 12 лютага 2001

7

Т Э М А

Надпіс на народнай студні з комплексу "Ключы": "Зрабі нас счастлемі ўсімымі Божа! Дапамажы Беларусі". Вёска Навіачка, Веткаўскі раён, экспедыцыя 1999 году. Фота Дзяніса Раманюка.

бо ўесь час зьяўляліся новыя матэрыялы, новыя здымкі. Так, да "Надмагільных нарубаў" цяжка было знайсці ілюстрацыі, але ў кнізе "Палесьсе" з фатадзымкамі Юзэфа Абрамбскага, выдадзенай у Польшчы, я пабачыў гэтыя нарубы ў іх самай архаічнай форме на здымках першай паловы стагодзьдзя, якія б вельмі ўтрыгожылі і нашую кнігу.

— Як ставіліся простиya людзі да бацькавай працы? Ці пускалі ў хату пераначаваць?

Звычайна асоба прафэсара, даследчыка імпаванала простиym вясковіцам. Ён звычайна казаў ім, што вывучае гісторыю, каб паказаць дзесяцям у горадзе, як даўней жылі. Калі ён прыходзіў, пачынаў распытаць іх, цікавіцца іх культурай — яны самі ўпершыню атрымлівалі магчымасць зірнуць на яе нібыта зь іншага боку. Раней яны проста не ўспрымалі гэта як нешта незвычайнэ, гэтая культура месцілася для іх недзе на ўзороўні будзеннасці. А бацька, атрымліваючы ад людзей патрэбныя яму веды, адначасова надаваў ім упэўненасці, самалавагі, дапамагаў адчуць у звыклай працы смак мастацтва, адчуць сібе творцамі. Так было са Стакарэўскім, ганчаром з Пружаны. Чалавек пачаў па-іншаму глядзець на свае гарлачы і глякі — бацька ў іх ня толькі тавар для вясковага кірмаша. Увогуле, бацька прывозіў у горад вырабы многіх народных мастакоў, рабіў ім прамоцію, пісаў артыкулы — словам, выводзіў у людзі. Натуральна, шмат знаёмых засталося ва ўсей Беларусі. Многія юнія чулі нават, што бацькі ўжо німа. Калі тэлефанаўцоў, даводзіцца тлумачыць... Колькі месяцоў таму тэлефанаўца жанчына, у якой мы начавалі, калі я быў яшчэ зусім малы. Хацела, каб бацька дапамог яе сыну знайсці пакойчык у інтэрнаце. Ён ніколі не адмаўляў простиym людзям, з якімі даводзіліся сутыкацца, калі тыя прыяжджалі ў горад са сваімі праблемамі. Знаходзіў час, хадзіў па міністэрствах, ці куды там было трэба...

— Чаму ў кнізе пераважаюць палескія здымкі?

— Бацька аб'ездзіў практична

аднойчы папросту валіліся пад іх цяжарам. А на месцы старога людзі праста ставілі новы крыж. Тут мы яскрава можам бачыць, што ў народнай съядомасці такі крыж нібыта стаяў на мяжы паганскаі і хрысціянскай традыцый, бо атая-самліваўся адначасова і са стодам, і з Хрыстом. Скажам, першы ручнік заўсёды завязвалі на ўмоўным "інтывімным месцы" крыжа і тлумачылі тым, што "трэба ж Хрысту сорам прыкрыць".

— Ці ёсьць штосьці падобнае ў нашых суседзяў?

— Аналягаў крыжам на прошчы ні ў Польшчы, ні ў Літве німа. Ёсьць крыжы прыдарожныя, раскіраваныя, прыкрынчныя і г.д.

— Ці засталіся яшчэ неўская неапубліканая спадчына Міхася Раманюка?

— У рукапісах ляжыць кніга "Беларускія народныя куфры" — абсалютна ўнікальная манаграфія, нават большая за "Беларускія народныя крыжы". Ёсьць матэрыялы па беларускіх дыланох, па вясельнай абраціннасці, але колькі я якога — не могу сказаць — не падымаў архіваў. Мара ўсяго жыцця бацькі — сапраўдная навуковая тэарэтычная манаграфія пра беларускія народнае адзеніне, якая б утрымлівала ўсе вядомыя рэканструкцыі; а таксама новыя фатадзымкі, малюнкі. Па-добраому, яшчэ, вядома, не адзін год тра было б папрацаўца, але можна было бы зрабіць сапраўдную энцыклапедыю беларускага народнага адзеніня, прычым не ў адным томе. Но першая бацькава книга на гэту тему — "Беларуское народнае адзеніне" — была, фактычна, фотаальбомам.

— Усё ў кнізе ёсьць, а абеліску ў зорачкай німа. Гэта — прынцыпова?

— Ды не, я, пасылья таго як кніга выйшла, нават пашкадаваў, што не паставіў аніводнага фатадзымкі, бо бацька пра абеліску савецкіх часоў таксама піша. Іх ставілі па вайсковіцах, камуністах. Гэта факт гісторыі, культуры, як тыя самыя памяткі па ніхрышчаных дзесяцях альбо крыжы.

— Што Вас найболыш уразіла падчас працы над кнігай?

— У Веткаўскім раёне ёсьць мясціна — там крыніца нават ня б'е, а прости вывяргае воду і расцікаецца пяціметровым ручаем — я такога ў жыцці ня бачыў. Але ня гэта галоўнае. Там, як каля большасці беларускіх крыніцаў, зробленая студня, на якой крэйдай ад рукі было напісаны: "Зрабі нас ішчасливымі і заможнымі, Божа! Дапамажы Беларусі". Я ледзьве не зваліўся, калі пабачыў. І гэта ў лесе, кілямэтраў за пяць ад бліжэйшай вёскі, дзе камар'я, гносу ўсякага — я разкасці навесьці ня мог... Мне многія пасылья ня верылі, казалі, што я сам гэта напісаў. А не было бы гэтыя кнігі, ніхто бы пра такое і не даведаўся. Дзякую Богу, што былі і ёсьць у нас этнографы, якія ездзілі, шукалі, збиралі, дасылавалі.

Гутарыў Андрэй Скурко

Прэзэнтацыя кнігі «Беларускія народныя крыжы» адбудзеца ў чацвер, 15 лютага, а 18:30 у менскім касцёле св.Роха на Залатой Горцы.

Маленыне каля вясковага крыжа. Вёска Лушчыкі, Мядзельскі раён, экспедыцыя 2000 году, фота Дзяніса Раманюка.

Сіёмінутны крыж, пастаўлены ў дзень пахавання на магіле. Вёска Развязлявічы, Ганцавіцкі раён, экспедыцыя 1989 году

Памятны знак на магіле самагубцы. Вёска Браніслаў, Жыткавіцкі раён, экспедыцыя 1992 году.

Пахаванье ў вёсцы Хатынічы, падчас якога труну нясуць на ручніках. Ганцавіцкі раён, экспедыцыя 1989 году.

Характэрны для давыд-гарацкіх мяшчан мураваны літы крыж. Мястэчка Давыд-Гарадок, Столінскі раён, піашчанік, ліцьцё, гравіроўка, 1920-я гады, экспедыцыя 1981 году.

Культура пачуцьцяў

**«ЛАСТАЙКІ Ў СТРЕСЕ»
(Р)(С) БМАГРУП, 2000.**

Новая CD-сэрыя Беларускай Музычнай Альтэрнатывы, у якой выйшлі «Ластайкі ў стресе», задуманая з вялізным размахам. Творцы праекту, узгадаўшы імёны Міхала Клеафаса Агінскага, Станіслава Манюшкі, Антонія Радзівіла, абяцаюць «сабраць найслыннейшыя ўзоры беларускай сымфанічнай, джазавай, рок-музыкі, бардаўскай песні». Абяцанка, зрешты, не да канца зразумела. Што маюць на ўвазе шаноўныя спадары-выдаўцы? Ну, з бардаўскай песніяй усё зразумела: тут аўтар і выкананец сумнічаюцца ў адной асобе. А які вылучыць «найслыннейшыя ўзоры» ў музыцы акадэмічнага напрамку (симфанічнай, камэрна-інструментальнай, опернай, вакальнай і іншай якой)? Но ёсьць адметныя выкананцы і адметныя кампазытary, і часцей за ўсё гэта цалкам адрозныя адметнасці не супадаюць ані ў часе, ані ў прасторы. Трэба выбіраць нешта адно. Альбо найлепшыя беларускія творы (хай нават і ў мізэрным выкананні), альбо найлепшыя выкананцы. У першым выпадку вы задаволіце хіба толькі выкладчыку музычнай літаратуры; у другім — спрыніміце да зъяўлення новых пытанняў. Прыкладам, калі беларускі сылявак выконвае італійскія арты — гэта беларуская звяза ці не? На маю думку, менавіта беларуская.

Забейда-Суміцкі — у адрозненіне ад га-нарлівых сэньняшніх ляўрэатаў — любоўна выконваў беларускую музычную творы, не звязаныя на недасканаласці некаторых з іх 74 хвілін гучання кружалкі ўтрымліваюць дзесяць рамансаў і больш чым дваццаць народных песен. Дыск цалкам беларускамоўны. (Цікава, ці здолеюць будучыя ўкладальнікі антальегію адкапаць 74 хвіліны чиста беларускага гучання, калі дойдзе часра «беларускай перапёлочкі»! Ларысы Александроўскай ці якога-любы іншага сьпевака «клясичное» беларуское эпохі? Я чамусыць сумніваюся...)

Што ж датычыць новага дыску Забейды-Суміцкага, дык тут усё скрозь творы, якіх — апрача «Лявоніхі» — не адпушкаеш у школьніх праграмах. Для цікавага чалавека вокладка дыску выглядае праста як запрашальны квіток у бібліятэку. Колькі імёнаў, і ледзь не палають з іх — незнамямы!

Першы ж раманс — першая неспадзянка: хто такі Галкоўскі? Нядоўгае корпанье ў энцыклапедыі — і адказ гатовы. Канстанцін Галкоўскі (1875-1963) — літоўскі і беларускі кампазытар, народны артыст Літвы, прафесар Літоўскай кансерваторыі. Ураджэнец Вільні, па нацыянальнасці беларус, выхаванец Пецярбургскай кансерваторыі (вучань М.Рымскага-Корсакава, А.Глазунова, А.Лядава), аўтар шматлікіх рамансаў і хораў на вершы Ф.Багушэвіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Максіма Танка, Зымітрака Бядулі, К.Буйло.

А вось яшчэ незнаёмае імя — А.Спакі, аўтар рамансу «Ноч» на верш М.Багдановіча. Гэта кампазытара нават у энцыклапедыях не адшукаць — мо таму, што сучасныя беларускія энцыклапедыі сканчаюць, у найлепшым выпадку, дзесяці на літарах ПУК.

Яшчэ больш загадковых ці папросту нечаканых імёнаў спатыкаеш сярод апрацоўшчыкаў народных песен. Дарэчы, укладальнікі дыску не ўлічылі, што існуе вялікая розніца паміж аранжаваннем і апрацоўкай. Апрацоўка — гэта ператварэнне жывой і вольнай народнай песні ў штыўны і нудны кампазытарскі твор, напісаны паводле неіхіх акадэмічных правілаў. А аранжаванне — гэта перераклад гатовага твору для аркестру ці ансамблю інструменталаў, у дарэмнай надзеі зрабіць яго крыху прывабнейшым (у рэальнасці ж звычайна атрымліваеца наадварот). Аднак нашыя сучасныя архіўісты ня дураць сабе галавы гэтаю тонкасцю і ўпарты ўжываюць зусім не беларускес слова «аранжыроўка».

...Адно толькі вывучэніне імёнаў кампазытараў, што спрыгніліся да апрацоўшчыкаў народных песен, адчыняе перад пільнім даследчыкамі сэйт беларускай культуры. Весь кампазытар Міхаіл Красеў — карэнны масківіч. У мяне яшчэ акцібрацкага веку захавалася кружалка з запісам ягонай дзіцячай опэры «Марозка»... Дык вось гэты самы Красеў у 30—40-я напісаў музыку для першых нацыянальных спектакляў БДТ-2. У тым ліку да «Паўлінкі» і «Прымакоў» Янкі Купалы, «Пінскай шляхты» Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча. У кожным спектаклі гучала мноства народных песені, якія кампазытар зьбіраў, вывучаў і апрацоўваў. Адна з іх, да спектаклю «У пушчах Палесся», была напетая самім Якубам Коласам.

Два съветы, дзъве настальгі

**«Я НАРАДЗІУСЯ ТУТ»
(С) (Р) АЛЕСЬ СУША, 2000.**

Скарбы беларускіх патрыятычных песень вярнуліся да нас у альбоме «Я нарадзіўся тут». Вярнуліся, праўда, не зусім так, як хацелася — замала песен, задужа гарніру. Перш за ўсё фатадызмікай, у якіх увасобілася неверагодная самазакаханасць наших музыкаў. Вось Дзімачка Вайцюшкевіч у 3 гады — фата картка з сімейнага альбому. А вось ён жа — крыху старэйшы, у гусарскім касцюмчыку. А вось Алеся і Лявон — дарослыя, апранутыя ў індэзідз. Крыху далей — увесе N.R.M. Побач Піт з парашутам, Алег Дзімідовіч у сэржантскай форме і гэтак далей да бясконцасці. Аднай толькі Вэрнікі Кругловай дзеўзяць фотак. Нашто ўсё гэтае дзяяцтва? Каб адчучыць сябе частка гісторыі?

Падобна, дзеяць гэтае ж старыя песні былі разбаўленыя «свежымі» кампазыцыямі Вольскага, Вайцюшкевіча, Памідорава. Ня ўсе яны ўпісваюцца ў стыль і ці ўвогуле вытрымліваюць *некласичное* ў этых выпадках парадаўнанне. Відавочны ѡчады — «Я нарадзіўся тут» Лявона Вольскага і «Радзінная песня» Зымітра Вайцюшкевіча.

Вельмі розныя паводле сваёй якасці стаўліся ѹ аранжаваны наше песеннае клісыкі. Спадабалася выкананыя мо. найбольш славутыя беларускія песні — «Бывайдзе здаровы». (Самае дзіўнае, што яна была пазычаная не з айчынных настазбораў, а з нейкага аднаму Богу вядомага сылеўніка, надрукаванага ў 50-х гадох у Канадзе.) Спадабаўся «Нёман» на слова Астрэйкі. (Цікава, ці вядома слухачам, што аўтар музыкі Несціц Сакалоўскі агучыў таксама дзяржаўны гімн БССР і РВ?) Надта спадабалася песень на слова Канстанцыі Буйло «Люблю наш край, старонку гэту...» Аднак, каб прасыпіцца, яе ў блузавым стылі, трэ было спачатку гэтamu наўчыцца. Дарочки, музыка гэтamu наўчыцца, як мяне вчылі ў кансерваторыі, беларускі кампазытар-эмігрант Мікола Равенскі; аднак на вокладцы пазначанае імя Вячаслава Качанскага. Каму ж верыць: кансерваторскім прафэсарам ці ўкладальнікам кампакт-диску? Баяся, ані гэтым, чуд адбыўся!

Іншыя творы на Забейдавым дыску больш засмучаюць, чым цешаць. Нудныя, загрувашчыны апрацоўкі; псеўданародныя рамансы, у якіх беларускасці менш, чым у лукашэнкаўскіх «Дажынках»; аматарскія спробы піара, дзе на кожным кроку відаць съльды занадта дзярпава вывучэніяна расейскіх клясыкі...

Забейда не спакушаўся Манюшкавым «Лірнікам», нібыта адмыслова напісаным для ягонага голасу, бо меў гонар і не хацеў дарэмнае спрэчкі. Паважаў і сваё, і чужое — без усялякага блытаніны. Быў прафесіяналам. Дасканала рабіў сваю справу. Сыпяваў тое, што мусіў сыпяваць — ці дзязла хлеба надзённага, ці з пачуцьця ўнутранага абавязку, — не пытаючыся, ці вартае яно ягоне ўвагі. Цяпер, праз 19 гадоў паслья съмерці, ён вярнуўся на радзіму — хача ў выглядзе кампакт-диску. Хіба ня самы час у яго вучыцца?

А навучыцца ў яго ѹ сапраўды можна многага. Мяне захапіла перш за ўсё бездакорная густоўнасць ягонага выканання — дасканалае валоданье гукам і культурой пачуцьці, амаль недасяжная для пераважнай большасці ціялераўшнікаў нашых съпавакоў. «Ну, а голас?» — запытаеца вы Папраўдзе, сέйчын сярод беларусаў ёсьць людзі з галасамі значна прыгажэйшымі і мацнейшымі за съціліи Забейдаўцу тэнар. Людзі, якія робяць бліскучую сусьветную кар'еру, — прыкладам, Уладзімер Мароз. Год таму ён зъехаў у Пецярбург і цяпер выконвае вядучыя барытонавыя партыі на найлепшых сценах съвету. Ці мройлісць гэтакая кар'ера Забейдаўцу? Наўрад ці... «Ну, а як жа Забейдавы трывомфы ў La Scala?» — запытаеца вы, і я ізноў мушу вас расчараўваць. Не было нікіх трывомфаў, а быў хіба толькі звычайнікі стаж у La Scala, праз якія прыйшла добрая палова нашых вядучых опэрных салістаў. Але няўжо Забейда без трывомфаў для нас меней дараг, чым з трывомфамі? Галоўнае, што ён да нас вярнуўся.

Юлія Андрэева

я нарадзіўся тут
фотаальбом

падобныя. І нам, і ім патрабныя сілы для рэваншу, патрабнае нейкое апрышча. А дзе яго знайсці, калі не ў легендарнай мінуўшчыне, захаванай у песьнях і паданнях? І няважна, што гэтае легендарная мінуўшчына, як на-праудзе, суцэльна адрознава ад мінуўшчыны рэальная-гістарычнай. Галоўнае — яна знаёмая, як бываюць знаёмымі сны, неверагодна прыгожая, ахинутая рамантычным флёрам сімейных сагаў, праскнутая мільм водарам маленства, калі маці і бацька былі маладымі і здравымі, а навакольныя рэчы скрэзілі ў ідэлична-ружовым колерам. Гэтая ірэальная рэчаіснасць, мёртвая, калі глядзіш на яе праз прызму старых фатаграфій, ажывае ў песьні і хвале душу ўлётнымі ўспамінамі.

«Я нарадзіўся тут» — гэта спроба стварыць новыя песенны міт пра нашу мінуўшчыну і нашу свабоду. Міт, у якім мы пачуваліся на тымі, кім мы ёсць. Ці, дакладней кажучы, — на тымі, кім мы зрабіліся, прызываючыся да штодзённага ўціску і гвалту. Міт, у якім мы трывынілі ў сябе ўладарамі ўласнае краіны і, нарешце, пажадалі б яе здабыць — не для сабе, дык хаяць б для сваіх дзяцей. Міт пра нас — герояў... «Я нарадзіўся тут» — гэта спроба ператварыць мёртвяя веды, запазычаныя з газетных артыкулаў ці з падручнікаў, у жывое і гарачае пачуцьце.

Пытаюне ў тым, на сколькі ўдалай сталася гэтая спроба.

Вось, прыкладам, «Радзіма мая дарагая» — крыху іроніі, крыху абавязковага сцёбу, крыху захаплення, прыхаванага дзесяці ўнутры, як мага далей ад чужых вачэй. Здаецца, мы яшчэ не гатовыя засльпіць беларуска-савецкія песьні зусім па-новаму — з адкрытым сэрцам і розумам. Мы ўсё яшчэ чуем іх праз рэпрэдуктар на Ленінскім праспэкце 7 лістапада дыд, паводле даўна звывічкі, затыкаем вушы. Ці пачынаем крываўляцца і блазнаваць, гардаючы што ёсць моць «Радзіма мая дарагая?» А песьня ж сапраўды пра Беларусь!

Зрэшты, многіх сваіх мэтаў альбом пасьпяхова дасягнуў. «Сумяшчэнне нібыта несумішчыльнага — наўянінізму з касмапалітызмам (калі хочаце, Беларусі й Сусьвету)», як тлумачыў Лявон Вольскі, атрымалася дасканала. Ці мо гэта першая ластайка новых часоў, калі беларусы ўжо ня будуть пачувацца ў сваёй культуры як у запаведніку, адгароджаным ад навакольных стыхіяў высокай сцяной? Ворагі беларусчыны не маглі прыдумаць для съядомых беларусаў лепшае мяняушки, чым «маргіналы». Маргінальнасць — гэта акурат тое, чым можна пужаць на толькі малых дзяцей, але ѹ падлеткай, якія ад самога нараджэння ні разу не наважыліся албіцца ад свайскага гурту. Калі б іхная кампанія зас্পігала па-беларуску, яны таксама ахвотна б падхаплі. Новаму дыску N.R.M. і C, паводле ўсіх прыкметаў, наканавана здабыць патулярнасць. Хаця б таму, што запісаная на ім музыка — па сутнасці, чысьцоткі «поп». Якасны «поп», які ўсім падабаецца і лёгкі запамінаецца, у адрозненіне ад элітарнага «року». Мо нарешце на нашых беларускіх ашварах з'явілася музыка, здольная зъяднаць народу?

Як напраўдзе, гэтаму замінае толькі адна празаічная абставіна: у менскіх музычных крамах новы прадукт капшуе ажно 10 далаўраў... Зрэшты, слушаныца альбо памылковасць гэткіх кірмашава-псыхалагічных разылікаў можа пацьвердзіць толькі жыцьцё. Ці засльпіваюць нашыя людзі на мітынгах? Пра гэта мы даведаемся ў сакавіку. Ці пойдзут яны на выбары галасаваць за беларускую ўладу? Гэта стане вядома ўлетку. Вынік песьніагітаці сярод падлеткаў мы ўбачым падчас наступнай выбарчай кампаніі, калі новае пакаленне дарасце да правамоцнага веку. Але гэта пры ўмове, што Беларусь як дэмакратыя датрывае да наступных выбараў.

Ю.А.

Наша Ніва [7] 12 лютага 2001

9

ДЫСКАГРАФІЯ

**"ТОЛЬКІ СОН".
АЛЕН. (Р) 2000.**

Во, Ален з'явіўся! Калісці ў малдзёжных выданнях яго называлі "першай праўдзівай зоркай нацыянальнае папсы". Свяціла тая зорка з паўночнага Наваполацку нядоўга, бо неўзабаве, не адчуўшы належнае цепліні на Радзіме, перебралася бліжэй да краінцаў натхненія, за акіян, дзе з дапамогай фонду Орса-Рамана выдала кампакт-дыск з уласнімі песнамі, записанымі яшчэ на Радзіме і перапраўленымі за мяжу. Пасля Алена вярнуўся, але гэта якраз той рэдкі выпадак, калі цешышца з прычыны вяртання інтэлектуальнае каштоўнасці асабістых падставаў няма.

Даўно мне не даводзілася чуць так нядайна ўвасобленыя песні. Прыйгым надбінасць гэтая назіраецца скроў як у мэлёдіях, з якіх станоўча можна адзначыць хіба што "Пераклад", "Гэй, весяло!", так і ў іх аранжаванні, бо парты ўсіх інструментаў запісаныя з дапамогай халодных, безэмансійных і вівераных, як курс парты і ўраду, клявішных. Але найболыш уразлі вакальнія, калі іх наагул можна назваць такімі, парты самога Алена. Калі яўны фальш падчас жывога канцэрту можна яшчэ не ж апраўдаць (гарлянка там, працягнула, манітораў не чуваць, мінты фанатаў мінташца), дык ба ў музіках студыі не выпяваць таго, што належыць, прости недараўальнікам і сведчыць пра элемэнтарную халтуру.

Ну вось: я прыйшоў да найболыш, на маю думку, канцэртаванага вызначэння гэтага альбому. Асобай гутаркі заслугоўвае вокладка альбо-

му. Я разумею: нацыянальная папса. Але фінансаваць гэты ўбогі, сіроцкі палёт творчага фантазіі за кошт і без таго ня дужа багатай эміграцыі...

Наагул, склалася такое ўражанне, што альбом быў выдадзены выключна для бліжэйшых сяброў і каб пачынердзіць, што той фонд Орса-Рамана нешта робіць дзеля занядбанае Айчыны. Вялікі дзякую за клопат! Насамрэч, нашыя і за мяжой каму хошч у вушы бананы паўстаўляюць! Нездарма ж колькі гадоў таму славуты зямелья Сашык Саладуха, які таксама лічыць сябе неверагоднаю эстраднаю зоркаю, бегаў у Менску па рэдакцыях з сотовікам у зубах і хваліўся: "Я залаты дыск выдаў!" Ня ведаў Шурык, што "залатым" у некаторых краінах сувету называецца дыск, які разыходзіцца на складам звыш мільёна асобнікаў. Сашык жа выдаў трэх тысічы, якія дагэтуль ліжаць у крамах. Нават чужая мілая купіць пагрэбала...

А дыск сапраўды, між тым, быў залаты. Па колеры.

Між тым альбом "Толькі сон" да музыкі мае хіба што фармальнае дачыненіе. Хоць ён і з Амерыкі. Толькі сон!

Толькі СЛУХАЧ

**"20 СУПЕР-ХИТОВ,
РОЖДЕННЫХ В
БЕЛАРУСИ". РОЗНЫЯ
ВЫКАНАУЦЫ. "BULBA
RECORDS", (Р) 2000.**

"Bulba Records" здолела ўсяго за год нараўбіць шмат шуму на выдавецкім музычным рынку Беларусі. У адрозненінне, скажам, ад "Ковчега", "Bulba Records" арыентуецца наўпёрш на музыку папулярную, часам аж занадта, да ляскаву ў зубах. Дык праекты выдавецтва незадзяжнімі не праходзяць, бо яны дастаткова прадуманыя і, што німалаважна, камэрцыйна асэнсаваныя.

Вось і гэтая кампіляцыя вырабленая наўпёрш з разылікам на расейскі музычны рынак і мае на мэце пазнаміць расейскага слухача з найбольш вартым, на думку "Bulba

Records", што маеца ў папулярнай музыцы Беларусі.

Безумоўна, спрабаваць праціхуцца ў Рәсей з тыповай для ле працукціяй амаль безнадзеяна. Расейскі рынак вялізны і здольны праглынуць на працягу сезона не адну зорку, нават успламінаў пра яе не застанецца. Таму Москву можна зацікаўіць хіба што нечаканымі і якансі ўвасобленымі ідэямі.

Ініцыятары гэтага праекту, вобразна кажучы, паспрабавалі і на цвічку пасядзіць, і Гута Бос уласныя пры гэтым не падраць. Такім чынам, песьнікі на альбоме можна разымеркаваць на трэх ўмоўных групах.

Першую складаюць песьні, увасобленыя ў адпаведнасці з расейскімі фарматамі ды стандартамі. Гэта самыя прасцяцікі творы, якім жыць наканавана ад сілы год-два. Потым ім на змену прыдадзець іншыя такія ж песьні і дакладна такія ж выкананіцы — Святлані Караблева, "Тані-толкай", Наташа Раманава і г.д. Галоўны іхны пралік — упэўненасць, што ў Москве могуць

аніякі! Не кранайце, хлопцы, Мулявіна, не нявецце Міхалка — ён і так съмешны, на пусціце "Палац" — пад яго і бяз вас выдатна танчыцца! Так што ѿся гэта прадукцыя ды-джэйская вельмі хутка пайдзе ў съметніцу.

Нарэшце, трэцяя група. Вяртаючыся да моўных праблемаў расейцаў, дадам: калі яны й будуть слухаць штосьці іншаземна-расейскамунае, дык толькі сапраўды высакаякаснае. Аляксея Шадзька слухаць будуть Сашу Кулінковіча — напэўна. Але найбольш шанцаў маюць

Аляксандар Памідораў з "Цудам на Каляды" ды N.R.M. з "Грыма чарапахам" з тэры прычыны, што такога ў Рәсей ня чулі. А "Bulba Records" мусіць найперш арыентавацца на незанятныя сэктары рынку.

Праўда, з песьні гэтага альбому можна вылучыць і чацвертую группу. Гэта творы, якія выконваюцца прыгожымі дзяўчатаў. Такімі, як Стася з групы "По глазам". У такіх шанцы ёсьць. Калі замуж удала павыходзіць. Пажадана, каб із Ігара Кругтоага. Тады кар'ера гарантаваная. Але такіх у Кругтоага — поўныя трайбайбусы ў Москве.

Бульбяны СЛУХАЧ

**"КЕЛІХ КОЛА".
СТАРЫ ОЛЬСА (Р) 2000**

Гэта першы альбом гурту, які раней зваўся "Руевіт" і "засвячоўся" на кружэлцы "Легенды Вялікага Княства", што змінічала кампазыцыі розных выкананіц, што працуюць у "съяднівачным", "рыцарскім" кірунку. Змена назову ані не паўплывала на абрауную гуртам стылістыку. Афармленне дыску — характэрныя візерункі, гатычныя дэталі — не адстое ад найменняў трэкаў: "Закляцце", "Ладзьдзя", "Трызна". Ці на ўсё месца на букеце аддадзене выявам інструменту, скарыстанных у запісе. Арсонал адпаведны — электрагітараў альбо сінтэзатараў тут не спаткаеце, музыка выключна акустычная.

Самі музыкі ўмоўна падзялілі альбом на дзве часткі — на пачатку вандруем у ранніе Сярэднявечча,

а пасля, што жывы застанецца, патрапіць у Сярэднявечча сталае. На дыслу запісана 17 кампазыцый, большая частка — інструментал. Першая кампазыцыя ("Закляцце") прасякнутая духам пагансікіх рытуалаў — вогнічча, съпеў трубы, шэп-заклён ды настойлівасць вуркательнага буднаў. Ствараецца адчуванне асабістай прысутнасці — гэта скрэз у альбоме: пошум мора, птушыныя крыкі, іржанне коней, шохад даажджу. На гэтым тле й разгортаеца нетаропкі апевы рыцарскіх часоў у "беларускім варыянце". Важкія кампазыцыі, дзе за лідерства спрачаюцца парты ліры й дуды ("Пір", "Танцы") чаргуюцца з лёгкімі, празрыстымі — рэй тамака вядуць гусль ды жалейкі ("Баляды"). Сядрод апошніх вылучаецца "Поўня" — сола жалейкі сядрод гукаў начнога лесу. Вуханье пугача, цікавыя птаства, выццё ваўкоў і шчымлівая самотная мэлёдія. Супер! "Поўня" ды яшчэ "Дуброва" — сакавітая архайнай песьня з надта прыдатным тутака нізкім съпевам — стылістычна набліжаюцца да чыстага фальклору.

У другой палове альбому зьяўляецца не харкетэрная для архайнай акустычнай гітары і прыносіць з сабою новыя мэлядычныя адцененні ("Легенда", "Брама"). Далей, адпаведна назову, трапляем на вясёлае баліванье ("Келіх кола"). Зъвяртае на сябе ўвагу апошні твор "Там за халмом", невялічкая выкшталцованая п'еса. Туманы восенскі ранак, апошні вершнік ужо зынік на дарозе, але ўваччу яшчэ лунае штандар... Надзвычай пекная кода.

Ярош Малішэўскі

слушаць толькі песьні, напісаныя на расейскай мове. Дзеци: яна там усім даўно абрываўся! Расейцы праглынць пачаць экзотыку, якую вім даць на можаце, на жаль... Так што магу павінішаваць некалі рок-гурт "Flammable" з нармальным папсовым гітом, штопраўда, абсалютна для іх ненатуральным.

Другая група — модныя песьнікі. Нашых сёньняшніх ды-джэйх хлемам не кармі, толькі дай пазылзекавацца зь якой-небудзь чужой, але папулярнай песьні. Хаця аранжавальнікі яны ў большасці сваі —

ВОДГУК

Пра сындром Васіля Быкава

Паўнавартага беларускага музичнага выданьня, якое паўплывала на яго фармаваныне, пакуль няма, таму гэту місію спрабуе ўсклесці на сябе "НН". Прынамсі, адной з мэтай існавання газеты звязуляеца фармаванье "беларускага погляду" ў чытчы.

Амаль ўсё, што чытчыца поглядзе на беларускі кнігадрук, атрымоваеца файна. І ўвогуле, адным з галоўных беларускіх дасягненняў стагодзьдзя съмела можна назваць кнігадрук. Так ці інакш, але беларускую книгу можна знайсці ў любой кнігарні ў любым горадзе. Прачытаў рэцэнзію, падумаў, пайшоў і набыў, што трэба.

А вось з музыкай іншак. Кропак у гародзе за Менскам амаль няма. Жадаеш прыдадзь касэтку, тэлефону спраровіць. Ці не таму рэцэнзіяне музычных навінк у газэце так істотна адрозніваецца ад рэцэнзіяўнікаў?

Якімі рысамі можна акрэсліць музычны рэцэнзійны артыкулы за апошні год? Па-першое, непрыядычныя. Па-другое, нейкай не-зразумелай выбаркавасці. Не разумею, нашто два разы рэцэнзіяўца «Nicolai Skorikov «Golden hits» і чаму дaeцца столькі ўвагі тым, хто таго ўніверситета («Музыка зদесь 101,2 FM Style Radio»). І чаму так упарты ігнаруеца лепшыя, на мой суб'ектыўны погляд, folk-gurt "Troica" (альбомы TROITSA "TROITSA", ethno-trio TROITSA "Live in Orial 66").

Якімі рысамі можна акрэсліць музычны рэцэнзійны артыкулы за апошні год? Па-першое, непрыядычныя. Па-другое, нейкай не-зразумелай выборкавасці. Не разумею, нашто два разы рэцэнзіяўца «Nicolai Skorikov «Golden hits» і чаму дaeцца столькі ўвагі тым, хто таго ўніверситета («Музыка зদесь 101,2 FM Style Radio»). І чаму так упарты ігнаруеца лепшыя, на мой суб'ектыўны погляд, folk-gurt "Troica" (альбомы TROITSA "TROITSA", ethno-trio TROITSA "Live in Orial 66").

Іван Кірчук "Спадчына загінулых вёсак".

А па-трэцяе, крэтычнасць. Я ў кожным выпадку на супраць крэтыкі ўвогуле. Крэтыка спрыяе дасканаласці. Але ў выпадку з музычнымі рэцэнзіямі крэтыка ўсё ж мусіць быць адным з гатунку рэзкія, спрыяць узьнікненiu цікавасці, а не зынічненiu яе. А менавіта так і адбылося ў выпадку з рэцэнзіямі якіх працуюць на яго вялікіх.

А галоўнай крэтыкай ўсіх гэтих музычных пакутаў звязуляеца ўсё той жа беларускі народны сындром "ня-шашыць-за-іншых". І хварэз на яго ўсе, наст.Халімон з Самахвалавічаў, бо апантана шукаецца у беларускіх гуртамах падабенства з расейскімі — адна з галоўных прыкметаў сындрому. Расейя, Расейя... Як мы яе баймі! Колькі кркы было ў нас, калі там звязаўся "Іван Купала" (ат, маскалі! Спакусіўся на хлеб нашага "Палац"). І рэцэнзія ў "НН" №1 за 2000 год, выснова з якой: "Іван Купала" — амаль беларускі гурт.

Другой правай сындрому звязуляеца настойлівасць жаданьне бачыць яго аўтару перад чытчамі вышэйшая. Таму, калі вас апаноўвае сындром В.Быкава, лепей зрабіць перапынак і нічога не пісаць.

"НН" пакуль ня мае вартага канкурэнта, таму ў адказнасці яе аўтару перад чытчамі вышэйшая. Таму, калі вас апаноўвае сындром В.Быкава, лепей зрабіць перапынак і нічога не пісаць.

Ды наагул, даўно ўжо мусіць звязацца новае музычнае выданьне, якое бяз нэрвай ў сантымэнтаў будзе вырашыць гэтыя праблемы.

Максім Восіпаў, Віцебск

новы нумар часопіса
Kur'er
ува ўсіх шапіках
«Белсаюздруку»

У Браме тысячагодзьдзя

Працяг са старонкі 1.

Съледам за Скарынавай кнігай — юрдычны здабытак, Статут ВКЛ, які дрэйнчай на беларускіх землях на працыту амаль чатырго стагодзьдзяў.

Далей — зноў разлігійная падзея — царкоўная унія, якая перадвызыначыла съветапогляд нашых продкаў на доўтія гады.

Пасыль — аграрныя рэформы каралевы Бони, знакамітая «Устава на валокі», якая спаряджала Беларус настолькі, што ѹ нашыя даўжнікі нашчадкі будуць пазнаваць і любіць свой край менавіта такім, а не іншым.

Наагул жа дзейнасьць рэфарматарапа, будаўнікоў і вынаходнікаў звязчайна ня так ярка адкладаеца ў памяці пакаленіні, як усялякія закалоты, войны ды паўстанні. Але сёньня мы звязягаем увагу менавіта на стваральнія акцы, што мянілі аблічча Беларусі на вялікі, калі не назаўсёды. Да такіх належыць і дзейнасьць Антонія Тышэнгаўза.

А ў май пераліку падзеяў тысячагодзьдзя застаецца ўсяго дзве пазыцы. Гэта «Наша Ніва» — газета, якая сфармавала беларускую ідэю і зрабіла нашу нацыянальную съвядомасць менавіта такой, якую мы маём.

I — тры беларускія рэспублікі.

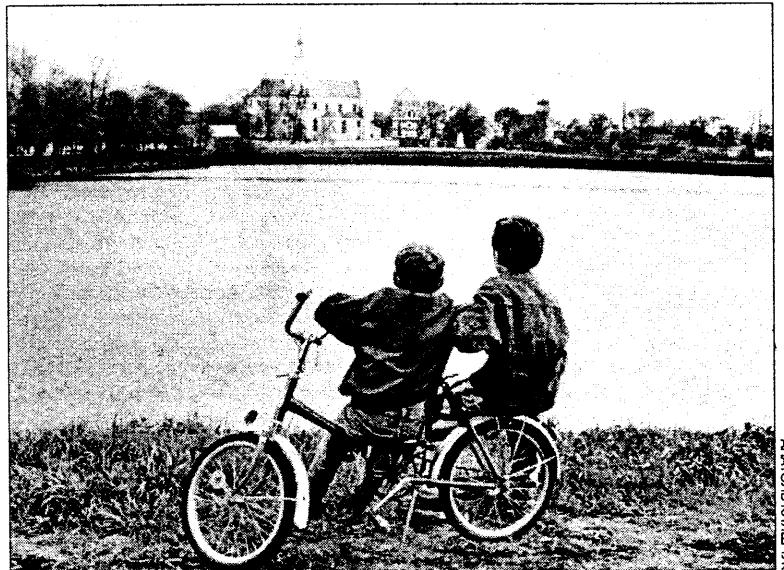
Падвядзаем вынікі. За тысячу гадоў большасць найважнейшых для Беларусі падзеяў і звязаў сабралася ў XVI ст., якое яшчэ называюць Залатым Векам. Нашыя скарбы думкі, мастацтва, архітэктуры, нашыя воля і сіла духу, нашыя любоў да святога краю галоўным чынам — там. У гэтым сонсе мы — нацыя XVI ст. Ужо ў наступным, XVII-м, пачаліся доўтія і разбуральныя войны з маладой Расейскай імперыяй, пасыль якіх беларусы часам не далічвалі кожнага другога. У XVIII ст. краіна крыху ўзыняла была галаву, але яе тутсама адцялі расейскім мячом.

Зъдзіўляе тое, як бедна прадстаўлена мінулае, XX ст. Яно «багатае» на Курапаты, Хатынь, Чарнобыль... Увогуле стагодзьдзе, звяякога мы прыйшлі, было неверагодна неспрыяльнае для беларусаў. У пэўнім сэнсе тое, што мы яго пакінулі, пасяляе надзею на новае, XXI-е. Спагада гісторыі заўсёды наведвала нас хвалімі, і ўсыль за такім кашмарным заніпадам авалявкова павінен быць уздым. Можа быць, нават такі, як у стагодзьдзе XVI. I тады нашаму новаму стагодзьдзю нашчадкі таксама дадуць назуву Залаты Век.

Сяргей Паўлюцкі

Сяргей Харэўскі

Скажу шчыра: Антоні Тышэнгаўз — адзін з самых любімых маіх пэрсанажаў беларускіх гісторыі. На тое ў мяне ёсьць шэраг прычынаў. Напрыклад, яго ня любіць польскія і расейскія гісторыкі. Ужо гэта акалічнасць правакуе цікавасць. Рэч у тым, што падскарбі вялікі літоўскі, скарыстаўшы давер апошніяя каралі Рэчы Паспалітая, здолеў сканцэнтраваць у сваіх руках вялізную ўладу і літаральна перамяніць увесі край ад Дзівіны да Нёмана. За лічаныя гады паўсталі новыя вёскі, мястечкі, дзясяткі мануфактураў, млыноў. Былі пракапаныя сотні кіламетраў новых суд-

КНІГА СКАРЫНЫ

Сяргей Шупа

Няма ракі без вытоку, але чым далей ад яго, чым шырэйшая робіцца рака, тым болей нязначным і не-заўажаным робіцца той выток. Вытокі некаторых наўбуйнейшых рэкай зямлі наагул пачалі шукать адносна нядайна, і спатрэбілася нямала высілкаў навукоўцаў, каб выявіць нейкую чиста сымбалічную крэйнічку, скончаную ў глыбокіх трапічных лясах.

Тое самае адбылося с Сакрынам. Ягоныя кнігі прыйшлі ў Беларусь зарана і ня сталіся імгненнем вядомай і папулярнай звязай. Сучаснікі і суродзіны наўрад ці былі ў стане зразумець і ацаніць значэнне ягонае дзеяйснасці.

Пара масавага кнігавыдавецтва настала ў Беларусі праз некалькі дзесяцігодзьдзяў пасыль Сакрыны, і з часам сама звяза стала настолькі сама сабою зразумелая, што асаба пачынальніка адышила ў цену. Калі для Мамонічаў Сакрына яшчэ напэўна нешта значчыў, дык наступныя друкаркі і спажыўцы друкаванай прадукцыі памяталі пра яго ўсё менш і менш — чым больш і больш кніг звязаўлялася ў нашых землях. А праз якія то гадоў пра яго бадай што зусім забыліся, раз-пораз толькі нейкі параноік мог яшчэ згадаць Сакрыну як нейкага герэтыка, прайдзісве або чарнакініка.

Аднак некалі настая час пошуку вытоку, і мовазнаўцы, філёлагі й кнігаведы, нібы спрэтыкаваныя крыміналісты, з амаль незадзялжных фактаў і съведчанніяў, звідам сабранай жмені йтоляк у стозе сена склалі яшчэ ўзоры. Але за гадзіну ў гэтым месцы можна атрымаць адказ на любое пытанненне. Карціна атрымалася наступная:

— У беларускай гісторыі? Мне здаецца, Дзяды, калі першы раз выйшлі людзі... На Курапаты... столькі шмат народу сабралася. Першы раз я панюхаў газы гэтай...

— Я думаю, прышпіленыне да нашай краіны з боку Масквы самай назывы Беларусь. Замена нашай гісторычнай назывы Літва на назыву Беларусь. Я думаю, што гэта сабыціе, якое паўплывала вельмі нэгатыўна на далейшы ход падзеяў...

— То, что победили в Великой Отечественной войне. Все-такі каждый четвертый белорус погиб...

— А яшчэ раней?

— Образование Великого Княства Літвінскага. Такое славное прошлое беларускага народа, когда о такай стране знали не только ближайшие соседи, а и очень далекие. Конечно, хотелось бы относиться к Европе не только географически, но и по всем остальным критериям...

— Спачатку гэта падлітка беларусаў, перахрышчвалі і пераймянёўвали, фарбавалі бронзай і мацалі кішэні яго нагавіцай. У выніку ён стаўся яскравым нацыянальным сымбalem, цывілізацыйнай візітнай карткай беларусаў, культурным героям па-застарой і часам.

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

— Ну, революция. Перевернула все к чертовой матери...

— Безумоўна, другая сусветная.

Раз. Таксама другі Ватыканскі сабор

пайдзельнічай. Ну ўтаксама незалежнасць...

—

Дзейнасьць Тызэнгаўза

находных каналаў. У Беларусь засяпшаліся майстры з усіх куткоў Эўропы. Менавіта Тызэнгаўз, разумеючы значнасьць прамысловасці ў аграрнай краіне, стварыў тут магутную, як на тых часы, тэж-стыйлую вытворчасць. Завурка-талаі варштаты на збройных, мэблевых, шорніцкіх, дывановых мануфактурах. За 14 гадоў Антоні Тызэнгаўз здолеў адкрыць 24 дзяржаўныя фабрыкі і пабудаваць два прамысловыя паселішчы – Гарадніцу і Ласосну! Упершыню ў нашай гісторыі былі ўжытыя мэтады ком-

Нязьдзейсвеная рэвалюцыя

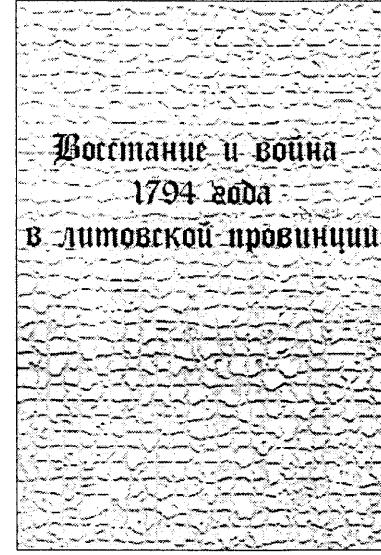
Восстание и война 1794 года в литовской провинции (паводле рабескіх архіваў). – Масква: «Кніжны дом Чero», 2000.—176 с., ISBN—88711-142-9.

Такога яшчэ не было. Дыў не магло быць. Паўстаныне пад кірауніцтвам Касцюшкі заўёды муляла ляльным да “старэйшага брата” гісторыкам. Аж да таго, што ў пяцітомай “акадэмічнай” гісторыі БССР пра тое паўстаныне нават не было згадана. Задужа яскравая падзея, якая выстаўляла імперскую Расею ў непрыгядным аблічы. Аб зборніках дакументаў пра паўстаныне ня можна было думаць. А цяпер маем. Дзякуючы высілкам нястомнага дасыследніка Яўгена Анішчанкі, які багата часу правёў у маскоўскіх архівах. За ўласныя гроши, між іншым.

Паўстаныне Касцюшкі вызначаліла п-рознаму. Складальнік вырапшы ў загаловак зборніку вынесыці праста слова “паўстаныне”, але й дадаў “война” – не ў супрацьвагу паўстаныню, а як азначэнне інтэрвенцыі Расеі ў Вялікое Княства Літоўскіе. Апошніе абазначанае як Літоўская правінцыя. Вельмі рэдкі тэрмін у нашай гісторыяграфіі, відаць, з-за яго “правінцыйнага”, прыніжальнага характару. Вялікое Княства часта ў XVII–XVIII ст. называлі Літоўскай правінцыяй, але то было зблышкага ў сёмыяных, юрыдычных актах (Реч Паспалітую пры пэўных працэдурах падзялялі на牠ы правінцыі: Вялікапольскую, Малапольскую і Літоўскую). Рабескі бок прыняў такі тэрмін, але ўжываў яго цяпер – бянтэжыць непадрыхтаванага чытача.

Як мае быць, дакументам папярэднічае прадмова. Складальнік з уласцівай яму сыцілісцю ня згадвае ані пра якія цяжкасці са здабываннем дакументаў у маскоўскіх архівах. На жаль, і астатнія “каляархіўная” інфармацыя вельмі ня поўная. Так, не сказана, паводле якіх моўных і археаграфічных прынцыпаў друкуюцца тэксты. Не адзначана, паводле якога стылю, старога або новага, датаваны дакументы (а пры больш уважлівым вывучэнні выявляецца, што і так, і гэта). Засмучае паказальнік імёнаў – з адвольным напісанынем прозвішчаў (паводле расейскай канцыляршчыны) і ня менш адвольным іх разъмішчэннем, зь непазначанымі старонкамі.

Усё гэта часціцким сустракаецца ў працах Я.Анішчанкі. Бачна, што дасыследнік апантаны навуковымі просшукамі, здабычай новага матэрыялу, а на канчатковое ўпрадка-ваныне не заўсёды стае часу. Затое складальнік палічыў патрабным даць суворую ацэнку сваім калегам. Галоўны недахоп іх працаў Я.Анішчанка бачыць у рамантывызме, іх “юбілейным” характары, ігнараванын дакументаў, якія сёньня зразіліся агульнавядомымі. Гучаць вы-

разы: “відавочныя інсынуацыі”, “плён каньюнктурнай фантазіі”, “пальтывчна ангажаванасць” і гд. Пры ўсіх падставах выглядае гэта ня вельмі карэктна.

Зборнік дапамагае па-новаму зірнуць на многіх падзеі герайчнага 1794 г. Шмат звестак пра ваенныя падзеі, нават дробныя сутычкі. Акты і адозвы паўстанцікіх уладаў распавядаюць, між іншым, пра ідэйнае забесьпячэнне паўстаныня. Іх характар прымушае паблякаце слова “рэвалюцыя”. Так аз началі падзеі 1794 г. сучаснікі падзеяў, але слова не замацавалася ў гісторычнай навуцы. Пэўна таму, што супраць “рэвалюцыі” дзеянічалі пераможныя расейскія войскі. Можа, траба падзеі 1794 г. азначыць менавіта трывалі словамі: “паўстаныне”, “война”, “рэвалюцыя”? Пасыль, у час съездства, царскія служкі на палонных ліўвіноў пачалі заводзіць спрацы менавіта як на рэчаісных і патэнційных рэвалюцыянараў (раўну-

Ураханняні ад кнігі багаты: прыкра па рэзкасць тону і неахайнасць ахыдканных з дакументамі, але самахвярная праца складальніка праста захапляе. Зборнік, дарэчы, зяйўлены як папярэднік яшчэ аднаго, больш поўнага. Той таксама будзе плюнам працы аднаго чалавека.

Валеры Пазнякоў

ЗАПРАШАЕМ НА ПУБЛІЧНЫЕ ЛЕКЦІІ І ПРЕЗЕНТАЦІІ

13 лютага

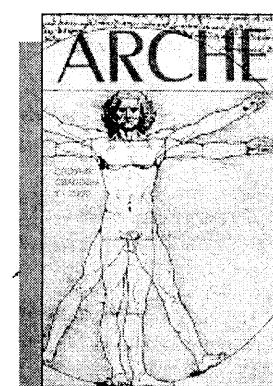
ЛЯВОН БАРШЧЭЎСКІ
«Тэкст як падставовы
чыннік культуры»

20 лютага

Прэзэнтацыя кнігі
гарадзенскіх паэтаў
з удзелам аўтараў

Прэзэнтацыя адбудуцца ў Цэнтральнай бібліятэцы
імя Янкі Купалы (актавая зала) па адрасе: вул. Харужай, 16

Пачатак а 18.30.

СЛОУНІК СВАБОДЫ

XX стагодзьдзе ў беларускай мове

СЛОВА НА ДЗЕНЬ
ДЛЯ ПАМЯЦІ ДЛЯ РОЗДУМУ

ПЫТАЙЦЕСЯ Ў КНІГАРНЯХ
І ШАПІКАХ «БЕЛСАЮЗДРУКУ»

ПАЛІПЛІНІКА!

У менскіх кнігарнях звязвіся 11-ы том “Беларускае энцыклапедыі” (Мугір–Палілініка).

Што ўражвае найбольш, дык гэта адсутнасць згадкі пра “Нашу Ніву”. Вядома, пра газету 1906–1915 г. артыкул ёсьць, а вось пра сучаснае выданье з іэтай называніі слова! Хаця, напрыклад, пра “Наша Слова”, што “выходзіць у Лідзе на бел. мове як прыватная штотыднёвая газета для дзяцей старэйшага веку”, у томе пішацца.

Газетаў “Навіны” ды “Наша Свабода” для энцыклапедыі не існуе й не існавала. Даўня, што знайшлося месца для “Народнай Волі” ды гарадзенскае “Пагоні”. Пра аднайменны з апошняю герб пра канцы артыкулу напісалі: “У 1990 Літва аднавіла герб “П.” як дзяржаўны пад назвай “Віціс”. У час 2-й сусьветнай вайны быў спробы бел. каліябарантаў легітымізаць яго. З 19.9.1991 да 7.6.1995 “П.” была дзярж. гербам Рэспублікі Беларусь”.

Вось як заканчваецца артыкул пра Зянона Пазняка: “Дэп. Вярхоўнага Савету Рэспублікі Беларусь ў 1990–95. З 1996 на эміграцыі, з кастр. 1999 лідар Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі”.

Артыкул пра вуліцу Нямігі ёсьць, а пра трагічную станцыю мэтро – няма. Чытач энцыклапедыі не даведаецца, што Ноўнгем – горад-пабрацім Менску, а Ноўгарац прафесійна называецца Вялікім Ноўгарам.

Аднак асобы дзякуюць траба сказаць за “Нацыянал-фашизм”: “Агульнымі крытэрамі Н.-Ф. служаць: афіцыйна ўстаноўлены ін-т “правадыра нацыі і дзяржавы” (фюзір), які канцэнтруе ў сваіх руках гал. рычагі сканад, выканучай, суд, улады, дзеяньніе ў інтарэсах вузкай групы буйных уласнікаў прадпрыемстваў і капіталу; адсутнасць форм дзмакр. арганізацыі і самаарганізацыі грамадзтва, а таксама яго ўдзелу ў прыняцці паліт. рашэнніяў; разгалінаваны апарат насильства над грамадзтвам”.

Зымішер Калярадзкі

НОВЫЯ КНІГІ, ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Arche – Пачатак: Мэдэыцина. № 9 (14), 2000 г. – Менск, 2000. – 152 с. – Наклад 1000 ас. ISSN 1392-9682

Часапіс стаўся танчышы, але праз гэта ў зручнейшы на чытаньне. Заплациць жа 975 р. (калі набываць меце ў шапіках “Белсаюздруку”) варты хадзяць за 2 залічкі п'есы Лявона Юр'евіча пра Антона Адамовіча – чытальнік даведаецца шмат новага як пра історыю мэтадаў.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакумент №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе абвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

А іх была сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакумент №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе обвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакумент №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе обвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакument №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе обвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакument №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе обвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакument №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе обвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакument №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе обвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакument №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдавалі і адхілялі ўсе обвінавачаныні ў рэвалюцыянасці.

Аднак гэта сапраўдна рэвалюцыянасць? Прынамсі Касцюшкай Паланецкі ўніверсал пра скасаванне прыгону раецаўся ўзяў ім ў Беларусі і Літве паўстанцікамі ўладамі як афіцыйны загад (гл. дакument №63). Увогуле сялянам абяцалі многа, наўратылі ўзяў ім ў зборніку бачна, што палонныя трывалісці мужна і ўмелы, сяброў не выдав

архіў

Змаганьне за ларок

14/8-42. Рэдактару газеты

"Беларуская газета" сп. Казлоўскому

Належачы Менскаму раённаму аддзелу Беларускай Народнай Самапомачы ларок, які знаходзіцца ў сквэры рага вуліц 6. Петраградзкай і Свярдлоўскай, у суботу 8-га жніўня без майго ведама быў забраны працаўнікамі гаспадарчага аддзела Вашай рэдакцыі і ўстаноўлены на Староўскім рынку для продажу газет.

Аб прыналежнасці ларка аддзелу БНС падаю наступнае: раней ларок знаходзіцца па Беламорскім завулку і прыналежыў грамадзянину Бароўскому, ад якога паслья ўплаты каштоўнасці зробленага Бароўскім рамонту (дзвіверы і завала) 7 ліпеня аддзелам БНС быў перавезены на сквэр і скрыстоўваўся для працаўнікаў вады, для якіх мэты былі зроблены адвядныя капіталаўкладаны.

Ларок меў шыльду і вісічы замок, які з цягам часу невядома кім быў украдзены. З гутаркі па маіму даручнью асобы з працаўніком в/гаспадарчага аддзела высьветлена, што Ваш камэндант некалькі разоў агладаў названы ларок з мэтай яго прысвяне, дзе бачыў шыльду і замок. Паслья зьнікнення шыльды і замка ларок 8.8. г. быў забраны Вашым камэндантом.

Нягледзячы ўжо на тое, што Ваш камэндант самаўпраўна забраў ларок, ягоным учынкам нанесены Менскаму раённаму аддзелу БНС страты, якім каштоўнасць затрат на рамонт ларка, а таксама злыўкі данія гандлёвай дзеяльнасці ларка, прыбылі ад якога паступалі ў фонд БНС дзеля аказанья дапамогі паслядальному ад вады.

Выходзячы з гэтага прашу Вашага распараўжэння аб звароце ларка на былога майсца з вытварэннем рамонту тых пашкоджаньняў, якія былі зроблены ў выніку перавозкі.

Кіраўнік менскага раённага аддзела БНС

Кіраўніку Менскага Раённага аддзела БНС

У адказ на Вашую адносіну за №52-е ад 14.VIII.42 рэдакцыя "Беларускай газеты" паведамляе наступнае:

Ларок, які знаходзіцца па Беламорскому завулку №7, належыў нам. На гэта было спэцыяльнае распараджэнне Генэральнага камісараўству Жылкіраўніцтва аб звароце нам усіх кіёскі (ларкоў), што належыў раней Саюздроку. На падставе гэтага Жылкіраўніцтва даручыла сваіму прадстаўніку сп. Кісялеву сумесна з нашым працаўніком агледзець усе кіёскі і перадаць іх рэдакцыі.

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКИ

аддам

Аддам ахвотным старую папсанавую габарытную друккарку "Ятрань". Транспарт намаганыні ахвотных. Бард Мельнікаў. Т.: (0232) 54-30-40

вітаны

Іру Малайку віншуе з Днём народзінаў братка Вія. Зычу посыпеху, удачы й каханьня!

Віншую сяброву з Нясвіжу і кахану Тасцяну з днём закаханых! Анточка П.

Ясія Рудніцкая! Віншуем з народзінам! Шчасця! Шчасця! І яшчэ раз шчасця! Янка, Наталья і Вэрніка (1 курс)

Сябры зноў віншуецца Рудніцкую Ясенікую з Днём народзінаў. Гады бягучы, а мы любім цібе яшчэ мажней!

Jaška! Viňšju z Dniom narodzina! Zýbu (jak ni dzúna) nie kachanija, a pastuplenija. Nata

Адэлка! Зь вялікае літары звяртаюцца толькі да людзей сапраўдны дарагіх ці да людзей сапраўдны паважаных. А для мяне Ты адношіся і да першых, і да другіх. Сяржук

Янка! Удзячны Вам за Вашу радасць!

Коці! Са святам усіх закаханых! Жыве Беларусь і закаханыя Коцікі ў ёй! Кася... я і сіаўбі...

Мой Зорны Агеньчык! Віншуем з Днём святога Валянціна. Зычу сонекі і каханыя.

Аленікі-беларусчык! Віншуем з Днём нараджэння! Каханыя, шчасця! Юра

Алену Шарлаву віншуем з Днём народзінаў! Хай шчасціць. Свеа

Pryvitańie úsim sapraúdnym Bielarusam! Žyvie Bielaruš.

Ворагам Шніпа! гаў-гаў-гаў Гаў-гаў-гаў! Гаў Сабака Бас-кевілай

Vitaju úsich siabrou ú palitalohii klubu "Kniažyb", chutka vakasya scončaca — sustienniesia! Licej

Clin. Olľi Andrzejew! дзякую за артыкул пра Віцебск, мы на ганарыца пачалі. Віцбляне

Юрасік! З табою побач я самая шчасцільная. Моцна каю. Маленская

Віншую БПС з першай Акцыяй! Мірон

КУПОН БЯСПЛАТНАЙ ПРЫВАТНОЙ АБВЕСТКИ

Запоўніце гэты купон, і мы надрукуем Вашу абвестку (на больш за 15 словаў) бясплатна. 220050, Менск, а/с 537

Тэкст _____

Імя і прозвішча _____

Адрес, тэлефон _____

Такім парадкам у канцы чэрвеня месяца быў праведзены аглед ларкоў па Камароўскуму раёну. На выйленыя ларкі былі складзеныя акты і выпісаны ордэры, але з прычыны таго, што некаторыя з іх былі ў той час занятыя прыватнымі асобамі ў нас у той момант не было транспарту, мы іх адразу не перавезы. Неўзабаве адзін з гэтых ларкоў быў узяты Вамі і мы на ведама быў забраны працаўнікамі гаспадарчага аддзела Вашай рэдакцыі і ўстаноўлены на Староўскім рынку для продажу газет.

Прадстаўнік Жылкіраўніцтва, да якога мы звязаліся, агладаў гэты ларок на сквэры, што калі былога Віленскага рынку. Ларок быў замкнёны і меў шыльду аб гандлі вадой, каму належыла шыльда не было відаць.

Такім чынам, мы лічым, што кіёск, на які прэтэндуе раённы БНС, зусім спрэядліва належыць нам і ды й на гэта ёсьць адпаведныя дакументы (акт і ордэр Жылкіраўніцтва). Таму мы ні ў якім разе не можам задаволіць Вашую просьбу аб звароце ўсіх кіёскі.

Адказны рэдактар Казлоўскі

Акрамя гэтага эвэнтуальнае перавязенне назад і рамонт кіёску, каштавала б больш, чымся цяпер ён каштую.

Казлоўскі

Кіраўніку Менскага Раённага аддзела БНС Сп.Контову

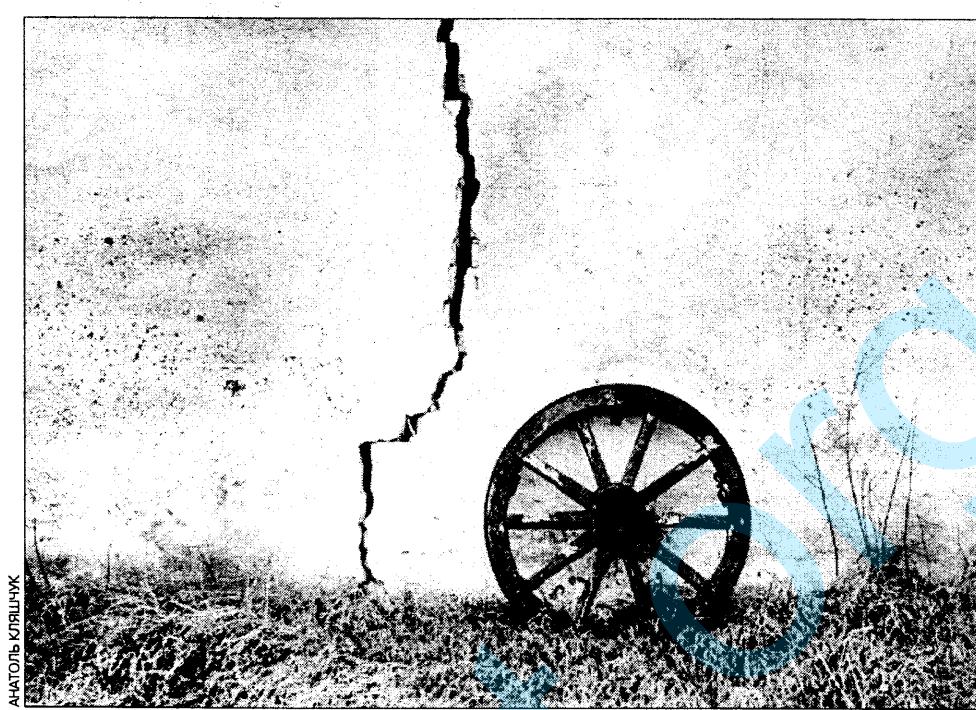
ДАКЛАДНАЯ

Рэдакцыя "Беларускай газеты" ў сваім адказе на Вашу пастанову аб звароце забранага імі кіёску даводзіць тое, што ларок, які знаходзіцца на Беламорскім завулку, належыць нам і што было спыняльнае распараджэнне Генэральнага Камісараўству Жылкіраўніцтва аб звароце усіх кіёскі, што належылі раней Саюздруку.

У супяречнасці з гэтакім паведамлія Вас:

1. Азначаны ларок не належыў раней Саюздруку, так як на шыльдзе было бачна, што ларок належыў арцелі "Пабеда".

2. Аб узяцыці мною ларока было ўзгоднена з камэндантамі Домакіраўніцтва №19, які не супяречыў аб забраным, так як на балансавым уліку Домакіраўніцтва ларок ня значыўся, а належыў прыватнай асобе Бароўскому, які перавёз ларок з другога месяца.

3. Ордэр на ларок Рэдакцыяй даціраваны 21 ліпеня, у той час як 7-га ліпеня ларок быў забраны.

4. З вышэйказанага выцякае, што паколькі ларок не лічыўся на балансі дамакіраўніцтва, а то і ўзяцыце яго не патрабавала афармленіе адпаведнага дазволу, аб чым мне было сказана ў Жылкіраўніцтве Менскага Гарадзкога Камісараўства.

Такім чынам ларок безумоўна належыць БНС, а ордэр і акт маючыся на яго ў Рэдакцыі складзены завочна, г.зн. паслья адсущнасці ларка і са спазненнем (праз месяц паслья агледу).

Сакратар Менскага Раённага аддзела БНС Складзене ў пункце 1 і 2 сведчыць былы ўласнік ларка Бароўскі, пражываючы па Беламорскім завулку №10.

НАРБ, ф. 402, вop. 1, спр. 7, арк. 1-3.

Канфлікт з-за ларка разъвёў аднадумцай па розных бакі, зрабіўши ворагамі. Лёс з'явіўся іх праз год: і Мечыслаў Контаўт, і Уладыслав Казлоўскі загінулі ад рук савецкіх партызанў у Менску ў лістападзе 1943 г.

Уладыслав Казлоўскі (1896—1943), беларускі грамадзкі дзеяч, журналіст, пазн. Адзін з ідэолагаў беларускага нацыяналь-сацыялізму. У 1942—1943 гг. — рэдактар "Беларускай газеты", на старонках якой выступіў

пай з шавіністичнымі і антысеміцкімі артыкуламі. Застрэлены ў Менску ў лістападзе 1943 г. савецкімі партызанамі.

Мечыслаў Контаўт, беларускі грамадзкі дзеяч. Падчас наўмецкай акупацыі бурмістар Менскага павету і старшыня камітэту БНС на горад Менск. Застрэлены ў Менску ў лістападзе 1943 г. савецкімі партызанамі.

Беларуская народная самапомча (БНС), грамадзкая дабрачынная арганізацыя ў Генэральнай акурузе Беларусь (1941—1944). Займалася проблемамі сацыяльнай апекі, аховаі здароўя, пытальнімі культуры.

"Беларуская газета", цэнтральнае беларуское пэрыядычнае выданье на тэрыторыі Беларусі ў 1941—1944 г. Друкавала паведамленыні з фронту, распараджэнні на мяшчаніх уладай у Беларусі, гістарычныя, культурніцкія матар'ялы, літаратурныя творы.

Алег Гардзіенка

На мінулым тыдні за заклік "НН"
падпісашы сябра адгукнуліся
сладары ШЫМАНЕЦ ГАЛЕКО.
Дзікую!

Прадаю:
Энц. літ-ры і мастицца Беларусі ў 5 т. (15 тр.);
Энц. прыроды Беларусі ў 5 т. (10 тр.); Энц. гісторыі Беларусі — т.2; Гіст. сл-к бел. мовы — т.2-5;
Гіст. бел. мастицца — т.2-4, 36. тв. У.Караткевича ў 8 т., В.Быкова ў 4 т. Т.: 258-43-54.

Бо не паслай Бог Святое Святое ў съвет, каб судзіць съвет,
агэ каб съвет быў забулены праў яго. Ян 3:17

БЕЛАРУСКАЯ ЭВАНГЕЛЬСКАЯ ЦАРКВА
Надбожнае штодзёнкі ў Менску з 10 гарэне: вул. Любімава 21-56,
тэл.: 279-71-31, 270-89-87. Штодзёнкі ў Асінове з 17 гарэне: вул. Леніна 20, тэл.: 20-840, шточнік ў Барысаве, вул. Ваткіна 38-45, тэл.: 54-908.

наша ніва
незалежная газета

заснавана ў 1906, адноўлена ў 1991

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская
заснавальнік практы Сяргей Дубавец
в.а.галоўнага рэдактара Андрэй Дынько
заснавальнік Павал Жук
карэктарка Вялета Кавалёва
намеснік гал.рэдактара Андрэй Скурко
адказны сакратар Аляксей Чарняў
рэдакцый газеты "Наша Ніва"

АДРАС ДЛЯ ДОПІСАУ:
220050, Менск, а/с 537
Tel/fax: (017) 213-32-32
E-mail: nn@irex.minsk.by
http://members.nbcu.com/nasa_niva/

© НАША НІВА. Спасылка на "Нашу Ніву" аваўязковая. 6 палос
формату A2. Друкарыя выдавецтва «Беларускі Дом друку».